МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 43 (2564) | КІиранди, 28 май, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

„Хьажкіашка гІолла бода дулх, шура дукхагІа яккхара, тІаккха, халкъа вахара материальни хьал лакхдара никъ. Хьажкіаш караерзаяьчоа могаргда хьайбай боахам лакхбеш толамаш даха. Цу культура хьакъехьа консервативни позици лаьцар вахаро нувра чура аракхосса мег".

Н. С. ХРУЩЕВ

Цкъа лоаладеш— 850 тонн болат

ХАРЬКОВ, 26 май. (ТАСС) «Гипросталь» яхача института оттаьяьча проектни заданех яьча дунен тІа эггара а йоккхагІа йолча мартеновсни пишко цкъа лоаладеш 850 тонн болат лоаладе йиш я. Цун шера 725 эзар тонн дика металл лоаладе низ ба. Агрегата технологически процессашта махулла автоматизаци ю.

ХІанз йолча 500 тонн металл лоаладеча мартеновсни пишкашка цхьа тонн лоаладеш дІадодача доагорал 11 процент кІезигаІа доагори болх беча хана эша кхоалагІа дакъа кІезигаІа огнеупораши дІайохийт цу пишко.

Советски культура цІей

МОСКВА, 26 май. (ТАСС). 1961 шерарча Ленински преме лауреатий сий дола знакаши дипломаши дуккхача литературан искусствен деятелашта дІаялар дездеш дар тахан Йоккхача Кремлевски Двореца Георгиевски зале.

Укхазе гулбеннача общественноста викалаша, культура деятелаша керда таланташ чІоагІа даькъал а йийцар, хІаьта А. Прокофьева, М. Стельмаха, А. Твардовске, В. Пашенная, С. Рихтера, В. Ежова лакхера совгІаташ дахарах хоастабеш ловца а баьккхар.

Лауреаташ лакхера совгІаташца ловца боаккхаш хоастабир СССР культура министра Е. А. Фурцевас. Вай Дьахе кхы а тоаяра, социалистически культура лакхъяр дІахо йодача хана а цар творчески аьттув балар ловш ловца баьккхар цо.

Мински моторни

МИНСК, 26 май. (ТАСС). Минск города йистте хьалъеш латт укх семилетках белорусски керда хьалъючарех эггара а оарХІаметІа йола гІишло — Мински моторни завод.

Хьалха дукха ха йоаццаш хьу хиннача, хІанз хьалйогІаш латт дизельни корпус, хІаьта цунна уллув — складской корпусеи завода столовеи ла)даш йохкаш я.

ГІишлошъерашеи монтажникашеи дош деннад парте XXII съезд хьаеллача ханага завода хьалхарча аргІагІа йола объект—дизельни корпус технологически оборудованена монтаж е дІаяла.

„Целина" яха автомобиль

МОСКВА, 26 май. (ТАСС) Селхан СССР-а халкъа боахама карагІдаьннарий Выставке наха гойта кхаьчай цхьаькха технически керда хІама а— «Целина» яха универсальни автомобиль. Дукха тайпа болх бергболаш кийчъяь из машин Целинни края къахьегамхошта хьаяьй автомобильни промышленноста Ерригсоюзни Іилма-тохкама института коллективо.

Кердача автомобилаца кхо бІаь килограммага кхоачаш тайп-тайпара мухь бахьа йиш я —шура, доажъар, химически удобрени. Эшаш моттиг хуле, кузовах тент йолл, тІаккха кхай тІа болх бу бригада е дешархой бига йиш я. ДІа-юха кхувла ремонт еш йола мастерской тІаоттаергйолаш атта кийчъе йиш я цун кузов.

Дика болх бергболаш я «Целина». Нийслу духьаленаш дика эшаю цо, цун йиъэ чарх ведущи я. БІаь километр никъ беча 8—10 литр бензин мара дезац цунна. Узлаши оригинальни конструкции дика тоаяь хиларах 700 килограмм мара еза яц из — «ГАЗ-69» яхача машинал шозза ейгІа. Ши саг чуховш йола цун кабина пластически массах яь я.

Цхьаькха а котало яьккхай!

Совнархоза промышленносто пхе бетта план кхоачашъяьй

ССКП XXII-ча съезда яха майоагІара накъа яха яхь а лаьца, Нохч-ГІалгІай совнархоза промышленни предприятей коллективаша цхьаькха а йоккха къахьегама котало яьккхай.

24 мая, ханел 7 ди хьалха йисте яьккхай производства ерригача объема а продукце нерттера тайпаш арахецара а пхе бетта план.

ДІадахача шера цу хана хиннаЧул 11 процент лакхъеннай промышленни производства объем. Къахьегама овсарле лакхъяра задани тІехкхоачашъяьй. Продукцега дІабода мах лохбеш баьча балха чотах адхха хьалхарча квартале планал совгІа кхо миллион сомал дукхагІа ахча кхоьаьд.

Съезда хьалха лоаттаеча яхье эггара доккхагІа хьокхамаш даьхад Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьттахоша. Совнархозе эггара хьалха мехкдаьттеи гази яккха пхе бетта йоагІа план кхоачашйир цар, хІаьта мехкдаьтта чакхдоаккхача заводашка планал совгІа дуккха эзараш тоннаш «Іаьржа дошув» а дахьийтад. Планал совгІа мехкдаьтта даккха, аьнна тІаийца шера дола дехкар шозза дукхагІа кхоачашдаьд.

Производственни заданеш лозрхІам боллаш тІехкхоачашъяьй мехкдаьтта чакхдоаккхача, химически, машинаш еча, кхачан промышленноста предприятеша. ССКП XXII-гІа съезд кхаелла ди тІакхоачаш планал совгІа продукци арахеца шоаш тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш я уж.

Цу гІулакха новкъостал дир керда техникеи дикагІа йола технологии юкъейоалаяро, предприятей балха технико-экономически чьокхамаш дикагІа даха гІертача болхлоша, инженераша, техникаша чІоагІагІа творчески дакъа лацаро.

Совнархоза промышленноста болхлошеи специалисташеи шоай берригa низ тІабохийт парте XXII-ча съезда къахьегама кердача коталонашца накъабахара, семилетка кхоалагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

5 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Баха мабоаггІара парте XXII-ча съезда накъа баха шерра социалистически яхь а йоаржаяь, съезд хьаелла ди тІакхоачаш планал совгІа 800 тонн доагор даккха декхар тІаийцад «Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла болхлой коллективо. Из декхар кхоачашдеш тІагІертта къахьийгар промысла ерригача участкашкеи бригадашкеи. Мехкдаьттахоша доккхий производственни толамаш даьхад, ханал 5 ди хьалха кхоачашъяьй план, планал совгІа дуккха мехкдаьтта а доаккхаш. Съезд хьаелла ди тІакхоачаш дерца аьнна шоаш тІаийца декхар хІанззе а кхоадаьд цар. Мехкдаьтта тоннага дІабода мах 5.1 процент лохбаьб, из баьхьан долаш 34.8 эзар сома рузкъа кходаьд, къахьегама овсарле планал совгІа 4,3 процент лакхъяьй.

Промысла коллективо уж толамаш даьхад творчески къа а хьегаш, производства чурча торонех бокъонца пайда эцар бахьан долаш. Уж торонаш кертерча даькъе мехкдаьтта доаллача къаьнарча моттигашкара гучаяьхар цар.

Укх шера 100 совгІа геологически тохкам беш болх баьб промысле мехкдаьтта даккхара торонаш лохаш а царех дикагІа пайда эцаш а.

Цу ханз чухь болх ца беш лаьтта 4 мехкдаьтта скважина болх бе йолаялийтай, масала, болх ца беш латта 2 шу совгІа ха йола № 53-25 скважина а йолаш. Дийнахь — бус 3 тонн совгІа мехкдаьтта делар цо. Иштта мехкдаьтта даьккхад № 33-8, № 1-17, № 202 йолча скважинаша а.

Сульфанол е азоляй яхача хІамашца скважинай забояшта гонахьара мехкдаьтта даккхар керда хІама да тха промысле. Из бахьан долаш массеж тонн мехкдаьтта даьккхад. Из метод юкъейоалаярах № 108-11 йолча скважина 2-зза цукхагІа мехкдаьтта делар, мехкдаьтта дукхагІа даьккхад № 127-11, № 115-14, № 61-13 йолча скважинашкара а кхычахьара а.

Доккха новкъостал ду продукци яккхара рационализаторашеи изобретателашеи. Шу доладеннача хана денз 106 предложени еннай цар, царех 62 производствана юкъейоалаяьй. Уж юкъейоалаярах 20 эзар совгІа сом ахчеи 50 эзар жиловатт-сахьат совгІа электроэнергии кхояьй.

Промысла коллективо мехкдаьтта доаллача къаьнарча моттигашка тІагІертта творчески болх барах, балха технологически режим нийса лелаярах промысла дийнахь-бус план 6 процент совгІа кхоачашъю.

Цика болх бу норма 122 процент кхоачашъеча къонача мастера-инженера И. А. Севяшко бригадо, норма 112 процент кхоачашъеча мастера Н. С. Ноговикова коммунистически къахьегама бригадо, хадданза балха план тІехкхоачашъеча коммунистически къахьегама ударника Юсупова, кхы дукхабараша а.

Кхы а доккхий къахьегама толамаш даьха накъа тІоргья тха промысла болхлой коллектив вай дукха езача парте XXII-ча съезда.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
промысла воккхагІа вола инженер.

ХьажкІаш лелаерий вІаши кхайкар

Беррига низ тІабахийта хьажкІаш хьувкъаяра

Курчалой района парте XX-ча съезда цІерахча колхоза звеновода Ломалиев Іаьлас дувц.

ХІанз кхоалагІа шу да тха звенос хьажкІаш кхео. Шерагара шу массаза доал тхоай говзалаш лакхъеш, опыт шеръеш, агротехника эргайоахаш хьадоагІа тхо, хІаьта хІара керда гуйра хьатІа массаза йоагІа лаьтто хьувкъамаш дукхагІа тийннадтхона.

Аз кулгалду звено 1959 шера бІаьстан юхье вІашагІъеллай. Шоаш вІашагІкхийтача хьалхарча деношке а денз чІоатІа доттагІал тоссаделар тха звеной членашта Хакимов Мадена, ДІжамалдиев Бексолтана, Алиев Сайдалена, Мовлаев Салавдена юкъе. ХІанз а ба уж тха звеноца барт тайна къахьегаш.

Юхьаьнца болх дІаболабеча хана 50 гектар лаьтта делар тха звенога, цхьабакъда, геттара во дІайийна яр цу тІа хьажкІаш. Квадрата нийса ца хилар бахьан долаш механически обработка е йиш йоацаш (писар тхо, хІаьта хьажкІаш йовра кхерам болаш листа тІадаьннадар оасар. Цхьабакъда, цунах тхо кхерадаланзар. ФуннатІа даь а хьувкъам дика хилийта лаьрхІар оаха. Тхох хІаране бІубелар тхоай аьттув баргхиларах. МугІарашта юкъе цхьан оагІорахьа мара обработка е тха вІаштІехьа хиннадеце а, хІара гектара тІара 37 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яьхар оаха. 1959 шера тха районе эггара лакхагІа бола хьувкъам бар из. Тхоай хьинарах тха бІуболийташ дола къамаьлаш де баьлар районе тха звенох.

Юрта боахама специалисташа тийнача хьехамийн тхоай опытеи лоархІам а баь, чІоатІа соцам бир аз, нагахьа санна еррига агротехнически бокъонаш нийса кхоачаш а йойя, тІагІертта къа а хьеге, хьажкІий хьувкъам массехказа лакхбе йиш хиларах.

125 гектар цолча лаьттан хІара гектара тІара 45 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яха лаьрхІар оаха 1960 шера. Йоккхача участкера ужжал хьажкІаш яха декхар духьашха тІаийцадар оаха.

Удобреней лоархІам боккха болта а ховш, Іан замалахь дукха кхо гул а даь, кхай тІа ДІадихьар оаха, цул тІехьагІа массанахьа из цхьатарра хургдолаш хІара гектара тІа 10 тонн дІа а тесса, предплужникаш йоахкача нохарашца бІаьстан юхье-лаьтта аьхар. Се хьожа а хьожаш 24—26 сантиметр кІоарта, йовкъаш юкъе ца йоахкийташ ахийтар аз лаьтта.

Оаха хьийгача къига хьежжа, сиха дегІа а яьхкар, дика а хьийкъар хьажкІаш. ХІара гектара тІа 45 центнер фуалъяьха хьажкІаш а йоахаш, тхоай декхараш кхоачашдир оаха.

Цу ханнацца тха районе хиннаяцар ишшта дика хьажкІаш. Агротехника нийса чакхйоахаш хилча хьажкІаш хьувкъае йиш хилар дІахьекхар оаха. Тха толамаш дийцар газеташ тІа а радио чу гІолла а, сона «Сийлен грамота» елар ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкомо.

1961 шера а дика толамаш цахар духьа, де дезача балхий бокъонца уйла а яь, тхоай торонаш лаьрхІар аз агрономацеи бригадирацеи цхьана. ХІара гектара тІа 12 тонн хургйолаш 1960 шера гурахьа кхо диллар оаха кхашка. Октябрь бутт бовш, 27—29 сантиметр кІоарга аьхар лаьтта. ХІа аьнна лаьттагІара гІор цІайоаллашехьа а, дІаара а даьнна, оахамца тІоацал соцаяр духьа шозза мажха баьккхар оаха, хІаьта 10 ди даьлча хьалхара культивацеи йир оахам кІаьда хилийтар а тІадоагІа оасар дохадар а духьа.

ХьажкІаш дІаелехьа хьалххагІа, фу дІадолларгдар миссел кІоарга, вешта аьлча 10 сантиметр кІоарга шозлагІа культивацеи йир дерригача кхай тІа. Цунца чакхъяьлар тха хьажкІаш дІаелехьа еш йола обработка. 18 апреле, лаьтта дикка дІоахденнача хана, 70 × 70 сантиметр а йолаш квадратно-гнездовой хьисапе дІае доладелар тхо хьажкІаш, хІара гектара тІа 24 килограмм а тоссаш.

ДІадахача шерашка хиннараш санна йоацаш, укх шера 30 гектара тІа оаха дІайийра ВИР-49 яха гибридни хьажкІаш. Доккхалга а, дозалга а, формата а диллача бокъонца нийсдаь а долаш, калибровочни заводера дера тхона хьажкІа фу. ДІадувча хана цунах техар, 100 килограмм фуна цхьа килограмм препорат лоархІаш, гранозонали гексохлорана дусти. Цу тайпара дІадийнача фух тІаяьннача хьажкІашта унахи эйпахи кхерам бац.

ЯлхлагІча дийнахьа цхьатарра, квадратех тІаяьлар хьажкІаш. МугІарч массайолча оагІорахьа нийса хилар, хІаьта цо механизированни обработка е йиш а хилийтар.

БІаьстан юхьхье ценз звенога лелае хьаелар 148 гектар. 200 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 65 центнер фуалъяьха хьажкІаш яхара тІахьехаш ставропольски хьажкІаш лелаеча Денисенко кхайкарал цаьчул тІехьагІа, оаха леладу лаьтта 200 гектарага кхоачадир.

ССКП ЦК январски Пленумо дегаш гІоздаьха долча оаха парте XXII-ча съезда сийна яхье а даьнна, декхар тІаийцар 1961 шера 200 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 65 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкІаш яха аьнна. Хий ца дехкача лаьттара иззал хьувкъам боаккхилга атта декхар цац. Цхьабакъда, из декхар оахош кхоачашдергхиларах дог тийша да тхо.

Оаха яхье бийхаб Шаьла района «Джалка» яхача совхозера нов. Джамалаев Тата звеньевой волча звеноцара цІи хеза бола хьажкІаш лелаераш.

ДІаяздаьр Т. ГАДАЕВ,
агроном.

ТІаяьннача хьажкІашта Іунал дика дара тІадерзадаьд хІанз «Горячеисточненский» совхоза механизаторашa шоай берригa низаш: сиха а (10 дийнахьа дІайийна яха аьнна доихараш тІаийца хиннача 7 дийнахьа дІайийна баьннаб) дика а дІайийнай цар хьажкІаш. Из къаьстта дика гуш да хІанз, квадраташ дика къоасталуш йолча хана.

Квадраташ нийса хиларе йиш хулийт кхашка сихагІа обработка е. Механизаторашa урагІеи пхорагІеи ю культивацеи, цхьан ханна гранулированни удобренеш а тохаш. Массаза санна хьалха латт коммунисташ. Царца ва нормаш дикка тІехкхоачашъеш вола Алханов Ширвани.

Сурте тІа: сеялка чу удобренеш мишта ехкай хьожаш боалл Алханов Ширвани.

Н. Шамрая сурт.

СовгІаташ кийчду кагирхоша

Грозненски локомотивни депо комсомольцийн кагирхойн собрани хилар укх деношка. Шо-шоаш кийчдаьча совгІаташца парте XXII-ча съезда накъа баха москвичаша дІадоладаь сий дола гІулакх дийцар цига.

Коммунистически къахьегама ударника С. Истомулова аьлар, семилетка кхоалагІча шера план 102 процент кхоачашъе дош деннадар аз, хІаьта хІанз хьамсарча парте съезда сийна 110 процент кхоачашъергья аз план. Из да са совгІат.

Ремонтни цехий комсомольций бюро секретара Б. Марченкос дийцар ше кийчдергдола совгІат. Цо денна дош толамца кхоачашдергхилар дика ховш да коллектива. Тепловозашта ремонт яра биъ бетта план 110 процент кхоачашъяьй нов. Марченко. Парте XXII-ча съезда сийна балха овсарле кхы а 10 процент лакхъергья аз, аьлар цо. Иштта ССКП XXII съезда сийна шоаш кийчдергдола совгІаташ дийцар кхы а дуккхача комсомольцаша.

Собрани чакхйоалаш нов. Марченкос предложени елар: комсомольцийн кагирхойн юкъарча низаца, шоаш хІаране кийчдеча совгІаташ совгІа, план 115 процент кхоачаш а еш, съезд хьаеллача денга 6 тепловоз ремонт яь арахеца.

Собране дакъа лоацаш хиннача 60 саго цхьанне санна массане а къоабалъяь из предложени тІа а эцаш ши-шийна хьалхашка керда декхар оттадир: планал совгІа хІаране шишша тонн металлолом пулъе.

М. ТУМГОЕВ.

Советско-сомалийски переговораш

МОСКВА, 26 май, (ТАСС). Экономически, технически, культурни гІулакхаш вІаши леладергдолаш советско-сомалийски переговораш е йолаяьй, тахан Кремле.

Советски оагІонгахьара переговораш ю СССР-а Министрий Совета Председателе хьалхарча заместителе А. И. Микояна, СССР-а Министрий Совета Председателе заместителе М. В. Хруничева, СССР-а министра М. А. Лесечко, СССР-а Министрий Совета арахьарча экономически бувзамий Паччахьалкхен комитета председателе С. А. Скачкова, кхычар а; Сомале оагІонгахьара — премьер-министра Абдирашид Али Шеварка, юрта боахама министра Ахмед Хаджи Дуале, промышленностеи торговлеи министра Махмуд Абаллаха, просвещене министра Али Гонад Джамас, делегаце кхыча членаша а.

ССКП обкома VI Пленум

1961 шера 25 мая хилар СССР Нохч-ГІалгІай обкома VI пленум. Пленуме дийцар ер дешаш:

АргІаи йоагІа областной партийни конференци гулъярах.

ДІайийнача культурашта гІулакх дарахи хьажкІаш дика хьувкъаярахи.

Хьалхарча дешах обкома пленумо лаьрхІар, аргІаи йоагІа IX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференции 1961 шера 19 сентябре кулъе.

Укх тайпара дена порядок чІоагІийир конференцена:

ССКП областной комитета отчетни доклад — докладчик ССКП обкома хьалхара секретарь нов. А. С. Трофимов.

Ревизионни комиссе отчетни доклад — докладчик ревизионни комиссе председатель нов. А. А. Чайкин.

ССКП Программа проект ювцар — докладчик ССКП обкома секретарь нов. А. Г. Цветков.

ССКП Устава проект ювцар — докладчик ССКП обкома секретарь нов. О. А. Чахкиев.

ССКП обком харжар.

Ревизионни комисси харжар.

ССКП аргІаи йолча XXII съезда делегаташ харжар.

IX областной партийни конференце бохийтарий нормаш укх тайпара оттае: парте 40 членах цхьа делегат решающи голос йолаш, парте членалла волча 40 кандидатах цхьа делегат совещательни голос йолаш.

IX областной партийни конференце бохийта делегаташ хорж, ССКП Уставо яккхача тайпара, къайлагІа голосовани а еш МагІалбике городской партийни конференцеи, районий партийни конференцешкеи, районий партийни собранешкеи.

Советски Эскара партийни организацешка учете латтача коммунисташа IX областной партийни конференце бахийта делегаташ хорж кхыйолча территориальни партийни организацешца цхьана МагІалбика городской партийни конференце, районни партийни конференцешка, е районни партийни собранешка.

Районни партийни собранеши, конференцеши, МагІалбика городской партийни конференции е 1961 шера августе. Цига ювца еза отчеташ, харжа еза хьалхле лелаю партийни органаш, ювца еза ССКП Программа проекти ССКП Устава проекти.

ШоллагІча дешах доклад йир ССКП обкома хьалхарча секретара **А. С. Трофимова.** Цу дешах отчеташ еш къамаьлаш йир ССКП райкомий секретараша: Ачхой-Мартановски — нов. **Даурбекова,** Веденски — нов. **Осмаева,** Каргалински — нов. **Чайкина.** Царна хІаранена тІехьа содокладаш йир цу районашка дІайийнача культурашта гІулакх дареи хьажкІаш дика хьувкъаяреи болх мишта лел хьожаш хиннача ССКП Сунженски райкома секретара нов. Синяткина (Ачхой-Мартановски район), строительно-монтажни управлене начальника заместителе нов. Атиева (Веденски район), республикански опытни станце директора заместителе нов. Млатковске (Каргалински район).

Пленумо дийцар организационни дош.

Кхыча балха тІа вахарах ССКП обкома секретареи бюро членеи декхарех мукъа валийтар нов. Ш. С. Сагаев.

ССКП обкома секретараллеи обкома бюро членаллеи хержар нов. Б. Г Габисов.

Пленумо ССКП обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующелла чІоагІвир нов. Н. Ф. Александров.

Пленума балхах йола отчет укх номера шоллагІча оагІо тІа кепа теха я.

МОСКВА ТАХАН

Хорошево-Мневниковерча 75-ча кварталера керда нах чуІе цІенош.
Н. Грановскеи В. Савостьяновеи сурт. **ТАСС фотохроника.**

БОКЪОНЦА ГIУЛАКХ ДИЧА ДИКА ХЬУВКЪАРГЬЯ КУЛЬТУРАШ

ССКП обкома секретара А. С. Трофимова докладацара

Йоккха программа а лоархIаш тIаийцар Нохч-ПалгIайчен юрта боахама болхлоша парте Центральни Комитета январски Пленума решенеш. Дегаш ураэтта, хьинар совдаькхха къахьег цар лаьттанцареи хьэйбашареи йоала продукташ дIахо дукхагIа йоахилга IалашдIр а парте XXII-ча съезда дика накъабахар а духьа.

Болх дикагIа вIаштIехьбаькхха, лаккхача агротехнически боараме дIаийнай керттера юртбоахама культураш колхозашкеи совхозашкеи. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтаб хьажкIаш кхеяра.

20-гIа май тIакхоачаш хьажкIаш дIаера план 96 процент кхоачашъяьй, цу даькъе ялатийна лаьрхIараш дIаера план 113 процент а еш. Дукхха а дукхагIа йолча моттигашка уж дIаийнай квадратно-гнездовой хьисапе, хьувкъам дикагIа луча сортехи гибридехи долча фуца. Болх дикагIа вIаштIехьбаькхха, дика обработка яьча зяба тIа дIаийнай хьажкIаш Грозненски районе.

Цхьабакъда, цхьаццанахьа дика хиннадац хьажкIаш дIаера кийчо елгеи уж дIаювлгеи. Парте Каргалински райкомои райисполкомои лаьтташта хий дуллилга шоай ханнахьа вIаштIехьа ца даккхар бахьан долаш районерча колхозашка хьажкIаш дIае тIехьаялийтай.

ХьажкIаш дIаера во кийчъеннай Наьсарен районера совхозаш. Совхозий дукхагIа йола отделенеш 5-гIча мае йолаеннай хьажкIаш дIае, магийта йиш йоацаш шортига, дукхагIча даькъе бIаьстан юкъе аьхача лаьтташка дIаюв уж, чIоагIа телхаю агротехника бокъонаш.

ХьажкIаш а кхыйола культураш а дIаювча хана агротехника дикка телхаеш моттигаш хиннай Ведана, Шелковской, Ачхой-Мартана, Шаьла, Надтеречни районий боахамашка.

Кхы дIахо магийта йиш яц агротехника телхаеш дола гIулакхаш. Цу гIулакхашта бехке барашта чIоагIа таIазар динза дардац, бала беззача хана суде а луш.

ХIанз массанахьа а дика тIаяьннай хьажкIаш. ХьатIаэттай хьажкIаш хьувкъаяр духьа лоаттабеча къовсама эгтара лоархIамегIа йола ха. ТIаяьннача хьажкIашта деш дола гIулакх вай вIаштIехьдаккхарга хьежжа хурда хьажкIаш хьувкъар. Из хьалха ца даькккача далац, хIана аьлча соахка дукхагIдолча лаьтташка дIаийнна хьажкIаш дика а каннахьа а йийнаяр. Цхьабакъда, дуккхача районашка чIоагIа кIезига яьлар уж.

Республикерча колхозийн совхозийн партийни а комсомольски а организацеша, партеи комсомолен райкомаша, райисполкомаша, совхозий управлене, юрта боахама министерства, заготовкай управлене, госплано хадданза шозашкара тIахьожам лоаттабе беза хьажкIашта деча гIулакха.

Вай республике дукха ба цIи хеза бола хьажкIаш лелаераш, Н. С. Хрущева царех аьннача тайпара, бокъонца йола маякаш. Доакъарий база сихха чIоагIъярга бода а хIаьта ишшта хьайбай боахам тоабарга бода а никъ гойт цар Цхьабакъда, телхар да из опыт сов шортига балха юкъехкахьар. Цхьаболча районий кулгалхоша, совхозий директораша, колхозий председателаша доккхал ду цхьаццаболча дикагIача болхлошта карагIдаьннарех, шоаш къамаьл деш хестабу уж, бакъда цар опыт юкъейоалаяра сихлац.

ХIанз кхетамца кулгалделга латт къахьегама дикагIа йола методаш наха Іомаярах, тахан новаторо даьр кхоана коллективо дергдолаш гIулакх дарах.

ХIанз массанахьа а тIехьа ца тетташ хьажкIий мутIараш тоаде, сов йола хьажкIаш дIайоахаш уж нийлхъе, оасар де деза. Цхьабакъда, дукха колхозаши совхозаши я из болх чIоагIа тIехьабаькхе дIаболабеш. ХьажкIаш йовр кхерам болаш во латт из гIулакх Ачхой-Мартановски районе, къаьстта «Лермонтовский» совхозе. ЧIоагIа тIехьайисай район шекара свеклаца беча балха. Кхай тIа болх беш кIезига ба нах.

ДIайийнача культурашта гIулакх дара иштта кхоачамбоацараш да Шаьла, Надтеречни, цхьайолча кхыча районашка а. Цар кIезига пайда эц нахах, техникаш, тракторашка шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхац.

Укх шера республика дукхагIча колхозашеи совхозашеи дикагIа кхоачашъю кхашка хий диллара план. Цхьабакъда, цхьаццайолча моттигашка, масала Сунженски районе, магийта йиш йоацаш тIехьа биса латт хий диллара болх. Хин боахама Управлени во хьож хий диллара ханашка а нормашка а, мела юкъекхувл хий диллара керда приемаш. Комплексни механизаци йича мара доккхача лаьтта хьажкIаш хьувкъае йиш хургьяц. Хьаьта цхьадолча боахамашца бе боагIъзш бола мах бац техника.

Вай хьалашка эггара кертера дар да нух токхадеча тракторашка шин сменах болх бар.

Боккха лоархIам болаш да культураш дIайийна хIара гектар цхьаннне доал деш хилар, лаьтта кийчде доладеннача хана денз культура чуэцца йолча хана хьажкIаш лелаеча механизаторашеи звеношеи шоашта тIачIоагIдаьча кхашка болх бар. ХьажкIашта гIулакх мишта ду хьожилга хIара колхозеи совхозеи дикагIа болча агрономашта тIадиллача а агротехнически бокъонаш телха еш баь болх брак бе царна бокъо елча а бакъахьа хургда. Болх во баь моттиг нийсъелча, из бригадашка, звеношка дувца деза, бехке бараш бехктокхаме а озаргболаш.

Докладчика къаьстта чIоагIа дувц хьалхарча поколене хьажкIий кремнисти гибридаши хьалкхеярах. Укх шера Нохч-ПалгIайче дехарийла я Даьхенна 10300 тонн хьажкIий фу дала, цунах 9300 тонн из культура ца кхачача мехка кхыча районашка IIа а йохьийтаргйолаш. Из сийлени бехктокхамеи декхар да. Цхьабакъда, парте дуккхача райкомаша бе мабоагIа партийни теркам баьбац цун. Из гIулакх тоаде деза укх гартгача деношка.

Шера шозза хьажкIаш дIаера боккха лоархIамахи опытахи дувц нов. Трофимова.

ДIайийнача хьажкIашка хьажареи уж чIоагIа хьувкъийтареи декхараш кхоачашдеш, партийнии советскии организацеш декхарийла я колхозникий, совхозий болхлой низ свеклага, гидуаргашка, баьца даарашка дика хьажара, йол хьокхаши хьалха йолла силос кийчъеши бу болх дика вIаштIехьбаькхха чакхбаккхара тIабахийта. Ка бола культурзш чуэца йолае кIезига ха йисай, хIаьта комбайнаш, жаткаш, транспортни средстваш, кхыйола инвентарь тоаяь кийчъелга IалаьмаТе мела латт. Из болх тIехьабасар IIадаккха а деза, 10 июнал тIехьа ца йоалийташ ялат чуэцара эша техника кийчъяь якхха а еза.

ДIайийнача культурашта ший ханнахьа а дика а гIулакх дара тIехьа, уж чIоагIа хьувкъийтара тIехьа лоаттабу къовсам берригача пропатандистскии агитационнии балха кертера гIулакх а хинна дIаотта беза, из къовсам чIоагIа бувца беза республикански, городской, районни газеташ тIа а радиоца а.

Шеко яц республика партийни, советски, юртбоахама органий болхлоша, юрта боахама берригача къахьегамхоша хьажкIаш а кхыйола культураш а чIоагIа хьувкъийтареи дулх, шура дукхагIа якхареи долча доккхача гIулакха шоай низ кхо ца беш хьинаре къахьегаргхиларах, ЦК-а январски Пленумо IIалхашка оттадаь доккхий декхараш сийленца кхоачашдергхиларах, вай парте XXII-ча съезда баха мабоагIIара накъагIоргхиларах.

Кхоачамбоацараш дIадаха

Веденски районе бIаьстий кхашка деш долча балхех лаьца отчетни доклад йир парте райкома секретара нов. **Осмаева.**

ХIанз хургйолча парте XXII съезда сийленца накъа баха социалистически яхье баьннаб тха районера берригa къахьегамхой. Районе вIашагIъеллай 70 хьажкIаш делаю звено, кIаьта цар лелаеш 1321 гектар хьажкIаш а я. Районе дикагIа барех лоархIаш ва Орджоникидзе цIерахча колхозера хьажкIаш лелаю Бисаев Хьамид. Соахка вогIа долча лаьтташка а 35 центнер фуальяьха хьажкIаш яьхар цо кIара гектара тIара. Парте XXII съезда сийна керда социалистически декхараш тIа а йийца Бисаевна тIехьажхе лаьрхIа ба тха берригa звеньевойш.

Тха районерча колхозашка шоай торонашка а хьежа ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачаш а еш керда декхараш тIаийцад укх шера — семилетка кхоалагIча шера. КIара гектара тIара 20 центнерIл кIезигагIа йоацаш фуальяьха хьажкIаш, 100 центнер коартолаш, 15 центнер гречихеи якхха лаьрхIад районерча къахьегамхоша.

Хьунашка гаьнашта зе деш йола са доалла хIамилгаш аржар бахьан долаш бовр кхерам болаш ба тха укх шера сомаш. ХIанз сомий гаьнаш тIара гIа дуаш латт, цу даькъе тхона новкъостал дар дех оаха.

* * *

Нов. Осмаевна тIехьа къамаьл дир содокладчика, ССКП обкома члена нов. **Атиева.** Цо дийцар Веденски районерча колхозашца дукхагIа долча даькъе мугIарагIа а цхьайолча моттигашка кулгаца дIатоссаш а хьажкIаш дIайийна хилар, хIаьта балха юкъера цхьадола кхоачамбоацараш а.

Дукха кхоачамбоацараш да къахьегам вIаштIехьабаккхара даькъе а. Звеноша колхозашка вIашагIйохкар а уж парте райкома бюро чIоагIъяь хилар а бакъда, цхьабакъда уж звеноша цхьайолча колхозашка ехай, хIаьта цхьайолча звеноша социалистически декхараш тIаийцадац.

Кхоачамболаш юртбоахама техника колхозашка ца хиларо а, къаьстта культивараш ца хиларо чIоагIа тIехьадоах дIайийнача культурашта гIулакх дара балхаш. Цу даькъе новкъостал де доагIа Веденски районерча колхозашта.

Цхьайолча колхозашка сезонни берий яслеш вIашагIъехкай, хIаьта хила еззача тайпара а я уж, цхьабакъда моттигаш кIезига я цар чу.

Во вIаштIехьбаькхаб колхозашка къахьегамхошта юкъерз политико-массовни болх, дикагIа барий опыт дIайоаржаяра гIулакх мела лел.

Декхараш кхоачашдергда

— Тха районера къахьегамхой берригa низ тIабахийта партеи правительствди решенеш кхоачаш а еш дукхагIа ялати кхыйола юртбоахама продукташи яха аьнна тIаийца декхараш толамца кхоачашде къахьегаш ба, — аьлар отчетни доклад яьча ССКП Ачхой-Мартановски райкома секретара нов. **Даурбекова,** — соахкарчул дикагIа вIаштIехьдаьха чакхдаьхад оаха укх шера бIаьстан балхаш.

ХьажкIаши шекара свеклаи дика хьалтIаяьннай, хIаьта районе дIайийнача еррригача 5350 тектар хьажкIех 80 процент квадраташ чийсеи дикеи йолаш а я. Къаьстта дика я хьажкIаш «Самашкинский» совхозе.

ХьажкIаши шекара свеклаи дIайийна берригa кхаш звеношта дIа тIа чIоагIдаьд, Алхха хьажкIаш лелаеш 55 звено я районе, царех 34 механизированни звено а йолаш. Кхоъ звено я районе хьажкIаш лелаерий Ерригроссийски яхье яьнна. ДукхагIа йола звеноша хIанз оасар де йолаеннай хьажкIашта.

Квадраташ дика а кхаш оасарах цIена а да «Лермонтовский» яхача совхозерча вежарий ЧагаевгIари, «Самашкинский» яхача совхозерча Хачороеваи хьажкIаш лелаеча механизированни звеной. 60 центнер а кхы дукхагIа а фуалъяьха хьажкIаш хIара гектара тIара йоахаргхилара тешам лу чу звеноша беча балхо. Царех хIара звенос доал деш 200 гектар хьажкIаш я, хIаьта эшшаш йола техника а еннай царна.

1500 гектар шекара свекла дIайийнай районе укх шера. Укх деношка цунна оасар а кхыдола гIулакх а даь йистедаргдолаш да, хIаьта цул тIехьагIа берригa низ тIабахийта хьажкIашта гIулакх де а лаьрхIад.

«Лермонтовский» а «Самашкинский» а совхозий цхьайолча шекара свекла участкашка садоахка хIамаш лета моттигаш я, йоах дIахо нов. Даурбекова. Бакъда, ядохимикаташ йолаш яц тхога. Свекла йоргйоацаш кIалхара яккха 30 тонн гексохлоран эш.

* * *

ДIахо къамаьл дир содокладчика нов. **Синяткина** (ССКП Сунженски райкома секретарь). Цо белгалдир Ачхой-Мартановски районе гурахьа дийна ялаташ чIоагIа дика хилар, планах лаьрхIачул шозза дукхагIа ялат укх шера даккха цар йиш хург хилар. Дика вIаштIехьбаькхаб цу районе къахьегам, 2,5—3 эзар саг хул хIара денна кхашка болх беш, хIаьта тайп-тайпара ханаш йола нах а ба уж. Дика кхетаю болхлоша ССКП ЦК январски Пленума решенеш, хIаьта дика довз царна республика, совхоза хьалхашка латта деккхараш а.

Цхьадола кхоачамбоацараш белгалде безам ба са, йоах дIахо нов. Синяткина. Бизза пайда эцаш лелаяц районе механизмаш, царна лерттIа доал даш. Районерча совхозашка юрта боахама специалисташ дукха ба, цхьабакъда шоай болх вIаши дага а бувлаш лелабац цар, хIаьта дика опыт йолча болхлочо енна предложени теркалъяц. Дика вIаштIехьдаькхадац къахьегамах доагIар болхлошта дIадалара гIулакх а. Берий яслеш яц, бакъда уж вIашагIйохке кхашка болх беш нах шозза дукхагIа хургба.

Массехк дош ала безам ба са тхоай, Сунженски районах лаьца. Юхьванца денз чIоагIа терко еш лелалу хьажкIаш лелаяра гIулакх укх шера тха района парторганизаце.

ХьажкIаш лелаю 10 звено Ерригроссийски яхье яьннай тха; хIаьта доккхий толамаш доахаш къахьегаш а ба тха хьажкIаш лелаераш.

ХьажкIаш боккха лоархIам болаш культура я

— Укх шера планах 1570 гектар хьажкIаш, царех 1000 гектар фуальяьха хьажкIаш а йолаш, дIае езаш я тха районера колхозаш,— аьлар дIахо отчетни доклад яьча парте Каргалински райкома секретара нов. **Чайкина.**

БIаьстан балхаш кхашка доладалалехьа колхозий правленешта а партийни организацешта а ялат чуийца даллалца новкъостал дергдолаш парте райкома бюро членаш хьожабаьб оаха. Укх шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 40 центнер фуальяьха хьажкIаши 300 центнер моша доахъяри даккхара тIехьа къовсам лоаттабеш ба тха районера къахьегамхой.

ХьажкIаш дикагIа долча лаьтта дIайийнай, хIаьта гурахьа а бIаьсти а 10 эзар тонн кхо диллад. Районе хIанз дIайийна яьннай 1510 гектар хьажкIаш, бакъда царех 40 процент хиллал яраш мара квадратно-гнездовой хьисапе йийнаяц. ХьажкIаш дIайийначул тIехьагIа уж хьалтIа ялалехьа макха баькхаб оаха дукхагIа долча кхашка, хIаьта хIанз тоха вIаштIехьа долча метте хий тоха кийчо еш а ба колхозникаш.

Укх шера ялатийна лаьрхIа 1500 гектари силоса — 800 гектари хьажкIаш дIае лаьрхIад оаха. Ка бола ялат чуийцачул тIехьагIа 1500 гектара тIа а хьажкIаш дIае лерхI оаха, цу гIулакхо торо хулийтаргъя 30—35 эзар тонн силос кийчье, е хIара Іатта 30 тонн кхоачаргйолаш. Из соахка хинначул шозза дукхагIа я.

Дукха кхоачамбоацараш да тха укх шера хьажкIашта гIулакх дара балхашта юкъе. Культивараи 365 гектараи, оасар 109 гектара тIеи мара даьдац. Бакъда оасар де нах районе кхоачамболаш бац. Цудухьа оаха дех шефство лелаеча организацешкара цу даькъе тхона новкъостал дар.

* * *

ДIахо къамаьл дир содокладчика, республикански опытни станце начальника заместителя нов. **Млатковске.** Каргалински районе ялатийна а доакъара а лаьрхIа хьажкIаш лелаяр чIоагIа лоархIам болаш гIулакх да, аьлар цо. Районе дерригача бIаьсти дIадийнача ялатех 50 процент хьажкIаш я, хиш дехкача кхашка йийнай хьажкIаш духьагIа долча даькъе.

Нов. Чайкина ший отчета тIа белгалдир болх бергбола нах района кхоачамболлаш ца хилар. Цу даькъе ала дезаш да, хьажкIашта гIулакх дара дукхагIа механизатораш оарцагIбаха безаш хилар. Культивараи е йиш йолаш а квадраташ дика йолаш хьажкIаш тIаяьнна а кхаш дукха да районе. Бакъда кхоачам хилал культивараш яц. Тракторашка цхьаьн сменах мара болх бац, цар шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

ДикагIбарий опытах пайда эцаш вIаштIехьбаккха болх

ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад Грозненски района къахьегамхоша, йоах ССКП райкома секретара нов. **Дудника.** ХIанз берригa низ тIабахийта къахьегаш ба уж семилетка кхоалагIча шера юрта боахам дIахо а цIенхаштта дегIабоалабара. Районерча хьажкIаш лелаераша ханнахьа агротехнико яккача бесса гIулакх а деш квадратно-гнездовой хьисапе дIайийнай еррига хьажкIаш. Дукха ба звеньевойш доккхий декхараш тIаийца, жура культура хьувкъаргйолаш болх вIаштIехьбаькхха.

Парте райкомо берригa низ тIабахийтаб балха юкъера кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара. Паччахьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъяьц, аьнна тхона А. С. Трофимова яь критика геттара нийса яр. Цхьабакъда, укх тIехьарча деношка оаха дукха балхаш даьд доахангара шура дукхагIа яккхара. Моша доакъар дехкар бахьан долаш тIеххьарча кхаь дийнахьа 3 тонн шура тIакхийттай. ДIахо шура дукхагIа яккхара керда наькъаш лаха дага да тхо.

Геттара кIезига новкъостал ду юрта боахама къахьегамхошта Іилмана учрежденеша, юрта боахама специалисташа, совхозий управленеша. Шоай болх сихагIа вIаштIехьбаккха дехкарийла я уж организацеш.

ХIанз жерттерадар да тIаяьннача хьажкIашта доагIача бесса гIулакх дар. Из болх дикагIбарий опытах шерра пайда а эцаш вIаштIехьбаккха беза.

Ачхой-Мартановски районерча «Красноармейский» яхача совхозе, аьлар нов. **Нагерманова,** укх шера 1600 гектар соахкарчул дукхагIа хьажкIаш дIайийнай. Духхьал тха бригаде шозза дукхагIа йийнай из лоархIаме йола культура.

ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра, хьамсарча парте XXII-ча съезда сийленца накъа дахара оаха укх шера доккхий декхараш тIаийцад — хIара гектара тIара 60 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаши, 450 центнер свеклаи чуэца. Дош кхоачашде йиш хургйолаш вIаштIехьбаькхаб оаха тхоай болх. Кхашка шортта удобренеш ехкай, еррига хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIайийнай хьажкIаш. Ерригача участкашка хьажкIаш а дика тIаяьннай. Коартолашта шоззеи хьажкIашта цхьаи макха баькхаб.

Тракторашеи, культивараш, кхыйола инвентарьи кхоачамболаш ца хилар бахьан долаш, болх графикаш белга вIаштIехьдалац, оасар а кхыдола балхаш а кулгашца де дезаш кхул.

«Назрановский» совхоза аэрофлота молхаш тохаргйолаш договор даьдар, цхьабакъда цу хьакъехьа хIанзалца хьадаь цхьаккха а хIама дац.

160 гектар сомий беш я тха. Цунна эша гIулакхаш де машинаш ца хилар бахьан долаш деррига а балхаш кулгашца ду. IIадодар лаьрхIачул дукхагIа кхул. Беш къона хилар бахьан долаш хьадоагIар кIезига да, цудухьа из болх хIанз а зене ба. Оаха дех тхона беша аша болх бе машинаш ялар а цунна хий дила новкъостал дар а.

Тха отделене болхлошта хIанз а бокъонца хаш малагIа болх бьчоа мела фу доагIа, болх совгIа бьчоа, дикагIа бьчоа мел фу IIаххет. Цу дешаех тхо бокъонца кхетадар дех оаха.

Тха отделене болхлоша дош лу ССКП XXII съезда сийна тIийца социалистически декхараш толамца кхоачашде.

— Виъ механизаторах латт тха звено,—аьлар Шаьла района «Джалка» совхоза цIи кезача хьажкIаш лелаечо нов. **Зармаева,** — 220 гектар лаьтта да тхога, цунах 200 гектара тIа кхьажкIаши 20 гектара тIа шекара свеклаи йийнай оаха. Цу лаьттара гектара тIара 120 центнер хьажкIаши 400 центнер свеклаи якхха социалистически декхар тIаийцад тха звенос. Уж кхьувкъаргйолаш IIай денз лаьтта кийчдеш болх баьб, гектара тIа 20 тонн кхои, аммиачни селитреи, суперфосфати йиллай, тIоадал Іозе хьалхера хий диллад. 100 гектар йисай тха удобрени йилланза, аммиачни селитра ца тоъаш, из яла еза тхона республикански организаце. Удобрени ца юлле, культураш кхувкъаргьяц.

ВИР-63 яха III-гIа хьахинна хьажкIий фу дIадийнад оаха квадратно-гнездовой хьисапе. Нийса квадраташ хулаш дика тIаяьннэй хьажкIаш. Свеклацара болх йистебаькхаб оаха, культивараи яьй, гектара 70 эзар свекла юташ нийлхъяьй.

Дуккха кхаьча хьажкIаш яха лаьцача Ерригроссийски яхьа юкъе яхай тха звено.

Къамаьл цаьча «Ингушский» совхоза отделене управляюще нов. **Гуноева** белгалдир шоай отделене 1600 тектар хьажкIаш дIайийна хилар. Соахкарчул шозза дукхагIа я уж. Ерригa хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе а йийнай, хIаьта квадраташ нийса йолаш дика хьа тIа а яьннай.

Укх шера 40 центнер фуальяьха хьажкIаш хIара гектара тIара яха хьовсам лоаттабеш да тхо, йоах дIахо нов. Гуноева. КIезига декхар да из, хIана аьлча тха районе хьажкIаш лелаяьча боккхийча наха 90 центнер а яьхай гектара тIара. Цудухьа 80 центнер хьажкIаш хIара гектара тIара яха торо йолаш ба тха механизатораши хьажкIаш лелаераши.

Нн. Батыжевеи Умаровеи кулгалдеча механизированни звеноша хIаране 200 гектар хьажкIаш лелаю. ХIанз культивараи е болабеннаб уж.

ТIаийца декхар кхоачашде чIоагIа къахьег колхозникаша. Цу гIулакха керда торонаш лех цар. Тха колхоза лаьтта лоаман лаьтта да. Цудухьа хIанзалца культивараи яцар тха кхашка, из е йиш йоацаш лерхIар. Бакъда укх шера культивараи е йочаяьй, из болх дика а лел, пайдане а ба.

Тха колхозо даччахьалкхенга дулх доккара ах шера план 140,8 процент кхоачашъяьй, кастта кхоачашъергъя шура йохкара план а. ТIехкхоачашъергъя тха доккареи доахан дебадареи план.

Даькка жа дебадара шера йоагIа план 112 процент кхоачашъергъя.

— Кхыча районашка санна, юрта боахама продукташ кийчъяра тIахьожам лоаттабу инспекци я тха районе а, — аьлар къамаьл даьча МагIалбика района заготовкашта волча паччахьалкхен керттерча инспектора нов. **Мамилова.** — Из керда организаци я. Из организаци вIашагIма елланге а совхозашцеи колхозашцеи договораш яьй оаха хьайбаехи лаьттанцареи йоала продукташ паччахьалкхенна дIаялара. Цхьабакъда цу гIулакха духьале еш ба цхьабола колхозийн совхозийн кулгалхой. Цу даькъе цхьаккха новкъостал дац тхона деш парте горкомо а кхыйолча районий организацеша а. Цу гIулакха бе боагIаЧа тайпара лоархIам цабар да из.

Цу тайпара моттигаш кхыча районашка а я мотт сона. Цудухьа бакъахьа хургдар уж юговораш оттае, хIаьта цунга хьежжа продукци дIаяла а цхьа хоадам боллаш йилла ха хилча.

ХьажкIаш хьувкъаяра хьакъехьарча парте январски Пленума решенех колхозхой а совхоза болхлой а Іаккхедабаьб вай, хIанз уж гIулакхашца кхоачашде деза, — аьнна IIадоладир ший къамаьл Министрий Совета председателя заместителя нов. **Дорохова.**

Вай республике 50 центнер фуальяьха хьажкIаши 300 центнер силоса гIадамаш а тIехьа моша хьажкIаши хIара гектара тIа хьувкъаяра мел эшар да. Из дика гойт соахка 65—140 центнер хьажкIаши 600 а кхы дукхагIа а центнер силоса моша хьажкIаш а тIехьа гIадамаши хIара гектара тара чуденача вай маякаша.

IIадахача шера хьажкIаш хьувкъаяра вайгара даьнна жерттера гIалаташ царна ханнахьа, лерттIа гIулакхаш ца даьлга цар. Кхыметтел хьалхара оасар а ца деш хьажкIаш йисар Наьсарен районе 514 гектар, Урус-Мартановски районе 855 гектар. Уж тайпа гIалаташи кхоачамбозцараши укх шера хилийта мегаргдац.

IIадахача шерашка силоса дIайийнача хьажкIашта цхьаккха а гIулакх дацар. Цу хьажкIашта юкъе буц, йоархI дукхагIа мел хул силос дукхагIа хуртъя яхаш дикагIа доархIар. Из геттара харцахьа да. Царна гIулакх ца дича силоса юкъе дукха а дика а хьажкIаш хилац, дун хьоанал а ебар а кIезиглу. Уж гIалаташ укх шера дIадаха деза.

Тха района партийни организацеша, аьлар Курчалоевски райкома секретара нов. **Саньнос,** дукха къахьег колхозийн совхозийн партийни а комсомольски а организацеша, партеи комсомолен райкомаша, райисполкомаша, совхозий управлене, юрта боахама министерства, заготовкай управлене, госплано хадданза шозашкара тIахьожам лоаттабе беза хьажкIашта деча гIулакха.

Вай республике дукха ба цIи хеза бола хьажкIаш лелаераш, Н. С. Хрущева царех аьннача тайпара, бокъонца йола маякаш. Доакъарий база сихха чIоагIъярга бода а хIаьта ишшта хьайбай боахам тоабарга бода а никъ гойт цар Цхьабакъда, телхар да из опыт сов шортига балха юкъехкахьар. Цхьаболча районий кулгалхоша, совхозий директораша, колхозий председателаша доккхал ду цхьаццаболча дикагIача болхлошта карагIдаьннарех, шоаш къамаьл деш хестабу уж, бакъда цар опыт юкъейоалаяра сихлац.

ХIанз кхетамца кулгалделга латт къахьегама дикагIа йола методаш наха Іомаярах, тахан новаторо даьр кхоана коллективо дергдолаш гIулакх дарах.

ХIанз массанахьа а тIехьа ца тетташ хьажкIий мутIараш тоаде, сов йола хьажкIаш дIайоахаш уж нийлхъе, оасар де деза. Цхьабакъда, дукха колхозаши совхозаши я из болх чIоагIа тIехьабаькхе дIаболабеш. ХьажкIаш йовр кхерам болаш во латт из гIулакх Ачхой-Мартановски районе, къаьстта «Лермонтовский» совхозе. ЧIоагIа тIехьайисай район шекара свеклаца беча балха. Кхай тIа болх беш кIезига ба нах.

ДIайийнача культурашта гIулакх дара иштта кхоачамбоацараш да Шаьла, Надтеречни, цхьайолча кхыча районашка а. Цар кIезига пайда эц нахах, техникаш, тракторашка шин сменах болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккхац.

Укх шера республика дукхагIча колхозашеи совхозашеи дикагIа кхоачашъю кхашка хий диллара план. Цхьабакъда, цхьаццайолча моттигашка, масала Сунженски районе, магийта йиш йоацаш тIехьа биса латт хий диллара болх. Хин боахама Управлени во хьож хий диллара ханашка а нормашка а, мела юкъекхувл хий диллара керда приемаш. Комплексни механизаци йича мара доккхача лаьтта хьажкIаш хьувкъае йиш хургьяц. Хьаьта цхьадолча боахамашца бе боагIъзш бола мах бац техника.

Вай хьалашка эггара кертера дар да нух токхадеча тракторашка шин сменах болх бар.

Боккха лоархIам болаш да культураш дIайийна хIара гектар цхьаннне доал деш хилар, лаьтта кийчде доладеннача хана денз культура чуэцца йолча хана хьажкIаш лелаеча механизаторашеи звеношеи шоашта тIачIоагIдаьча кхашка болх бар. ХьажкIашта гIулакх мишта ду хьожилга хIара колхозеи совхозеи дикагIа болча агрономашта тIадиллача а агротехнически бокъонаш телха еш баь болх брак бе царна бокъо елча а бакъахьа хургда. Болх во баь моттиг нийсъелча, из бригадашка, звеношка дувца деза, бехке бараш бехктокхаме а озаргболаш.

Докладчика къаьстта чIоагIа дувц хьалхарча поколене хьажкIий кремнисти гибридаши хьалкхеярах. Укх шера Нохч-ПалгIайче дехарийла я Даьхенна 10300 тонн хьажкIий фу дала, цунах 9300 тонн из культура ца кхачача мехка кхыча районашка IIа а йохьийтаргйолаш. Из сийлени бехктокхамеи декхар да. Цхьабакъда, парте дуккхача райкомаша бе мабоагIа партийни теркам баьбац цун. Из гIулакх тоаде деза укх гартгача деношка.

Шера шозза хьажкIаш дIаера боккха лоархIамахи опытахи дувц нов. Трофимова.

ДIайийнача хьажкIашка хьажареи уж чIоагIа хьувкъийтареи декхараш кхоачашдеш, партийнии советскии организацеш декхарийла я колхозникий, совхозий болхлой низ свеклага, гидуаргашка, баьца даарашка дика хьажара, йол хьокхаши хьалха йолла силос кийчъеши бу болх дика вIаштIехьбаькхха чакхбаккхара тIабахийта. Ка бола культурзш чуэца йолае кIезига ха йисай, хIаьта комбайнаш, жаткаш, транспортни средстваш, кхыйола инвентарь тоаяь кийчъелга IалаьмаТе мела латт. Из болх тIехьабасар IIадаккха а деза, 10 июнал тIехьа ца йоалийташ ялат чуэцара эша техника кийчъяь якхха а еза.

ДIайийнача культурашта ший ханнахьа а дика а гIулакх дара тIехьа, уж чIоагIа хьувкъийтара тIехьа лоаттабу къовсам берригача пропатандистскии агитационнии балха кертера гIулакх а хинна дIаотта беза, из къовсам чIоагIа бувца беза республикански, городской, районни газеташ тIа а радиоца а.

Шеко яц республика партийни, советски, юртбоахама органий болхлоша, юрта боахама берригача къахьегамхоша хьажкIаш а кхыйола культураш а чIоагIа хьувкъийтареи дулх, шура дукхагIа якхареи долча доккхача гIулакха шоай низ кхо ца беш хьинаре къахьегаргхиларах, ЦК-а январски Пленумо IIалхашка оттадаь доккхий декхараш сийленца кхоачашдергхиларах, вай парте XXII-ча съезда баха мабоагIIара накъагIоргхиларах.

Кхоачамбоацараш дIадаха

Веденски районе бIаьстий кхашка деш долча балхех лаьца отчетни доклад йир парте райкома секретара нов. **Осмаева.**

ХIанз хургйолча парте XXII съезда сийленца накъа баха социалистически яхье баьннаб тха районера берригa къахьегамхой. Районе вIашагIъеллай 70 хьажкIаш делаю звено, кIаьта цар лелаеш 1321 гектар хьажкIаш а я. Районе дикагIа барех лоархIаш ва Орджоникидзе цIерахча колхозера хьажкIаш лелаю Бисаев Хьамид. Соахка вогIа долча лаьтташка а 35 центнер фуальяьха хьажкIаш яьхар цо кIара гектара тIара. Парте XXII съезда сийна керда социалистически декхараш тIа а йийца Бисаевна тIехьажхе лаьрхIа ба тха берригa звеньевойш.

Тха районерча колхозашка шоай торонашка а хьежа ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачаш а еш керда декхараш тIаийцад укх шера — семилетка кхоалагIча шера. КIара гектара тIара 20 центнерIл кIезигагIа йоацаш фуальяьха хьажкIаши, 100 центнер коартолаши, 15 центнер гречихеи якхха лаьрхIад районерча къахьегамхоша.

Хьунашка гаьнашта зе деш йола са доалла хIамилгаш аржар бахьан долаш бовр кхерам болаш ба тха укх шера сомаш. ХIанз сомий гаьнаш тIара гIа дуаш латт, цу даькъе тхона новкъостал дар дех оаха.

* * *

Нов. Осмаевна тIехьа къамаьл дир содокладчика, ССКП обкома члена нов. **Атиева.** Цо дийцар Веденски районерча колхозашца дукхагIа долча даькъе мугIарагIа а цхьайолча моттигашка кулгаца дIатоссаш а хьажкIаш дIайийна хилар, хIаьта балха юкъера цхьадола кхоачамбоацараш а.

Дукха кхоачамбоацараш да къахьегам вIаштIехьабаккхара даькъе а. Звеноша колхозашка вIашагIйохкар а уж парте райкома бюро чIоагIъяь хилар а бакъда, цхьабакъда уж звеноша цхьайолча колхозашка ехай, хIаьта цхьайолча звеноша социалистически декхараш тIаийцадац.

Кхоачамболаш юртбоахама техника колхозашка ца хиларо а, къаьстта культивараш ца хиларо чIоагIа тIехьадоах дIайийнача культурашта гIулакх дара балхаш. Цу даькъе новкъостал де доагIа Веденски районерча колхозашта.

Цхьайолча колхозашка сезонни берий яслеш вIашагIъехкай, хIаьта хила еззача тайпара а я уж, цхьабакъда моттигаш кIезига я цар чу.

Во вIаштIехьбаькхаб колхозашка къахьегамхошта юкъерз политико-массовни болх, дикагIа барий опыт дIайоаржаяра гIулакх мела лел.

Хьажкашдергчу

Ерригроссийски яхьа яьнна. ДукхагIа йола звеноша хIанз оасар де йолаеннай хьажкIашта.

Квадраташ дика а кхаш оасарах цIена а да «Лермонтовский» яхача совхозерча вежарий ЧагаевгIари, «Самашкинский» яхача совхозерча Хачороеваи хьажкIаш лелаеча механизированни звеной. 60 центнер а кхы дукхагIа а фуальяьха хьажкIаш хIара гектара тIара йоахаргхилара тешам лу чу звеноша беча балхо. Царех хIара звенос доал деш 200 гектар хьажкIаш я, хIаьта эшшаш йола техника а еннай царна.

1500 гектар шекара свекла дIайийнай районе укх шера. Укх деношка цунна оасар а кхыдола гIулакх а даь йистедаргдолаш да, хIаьта цул тIехьагIа берригa низ тIабахийта хьажкIашта гIулакх де а лаьрхIад.

«Лермонтовский» а «Самашкинский» а совхозий цхьайолча шекара свекла участкашка садоахка хIамаш лета моттигаш я, йоах дIахо нов. Даурбекова. Бакъда, ядохимикаташ йолаш яц тхога. Свекла йоргйоацаш кIалхара яккха 30 тонн гексохлоран эш.

* * *

ДIахо къамаьл дир содокладчика нов. **Синяткина** (ССКП Сунженски райкома секретарь). Цо белгалдир Ачхой-Мартановски районе гурахьа дийна ялаташ чIоагIа дика хилар, планах лаьрхIачул шозза дукхагIа ялат укх шера даккха цар йиш хург хилар. Дика вIаштIехьбаькхаб цу районе къахьегам, 2,5—3 эзар саг хул хIара денна кхашка болх беш, хI

ТIЕХЬАЙИСАРАШЦАРА ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза № 2 йолча фермера гIулакхаш эргадаьлар парте январски Пленум хинначул тIехьагIа, доярка шеи хьайбаш леладенаш цун решенеш Іома а яь, шура дукхагIа яккхара цIенхаштта уйла яьча хана. ТIехьарча шерашка кхаччалца шура яккхара сводкашка 4—6 моттиг латтар ферма коллектив. Цхьабакъда, укх шера шоай болх эрга а баькка, хIара фуражни Іаттагара 1900 килограмм шура яккха лаьрхIад ферма болхлоша.

Юхьанца денз дика дIадоладир цар гIулакх. Отделе зоотехника нов. Чередниченковай, хьайбай боахаме цуккача хана денз болх беш волча ферма бригадира нов. Дадаева новкъосталца ден распорядок а дехкаргдолча доакъара рацион а оттаяьй, хIара доярканеи хьайбаш леладенаш болхлочоан цIадовзийтад шоай балха декхараш.

Духхьашка дехка 9 шинар а долаш, 119 етт ба хIанз ферме, уж деррига доахан ворхI доярка дикъад. ДукхагIа дола доахан шаьрача моттигерча цIеча доахана фух да.

Шаьрача моттигера цIеча фух дола доахан шура дукха луш хуле а (17—18 литр дийнахьа), шоай тайпа вIпаш доахкаш да: лазар атта тIаэцаш хул, йIовхал лац, сеца латтар мара, дода хий вIалла мала а тигац. Уж халонаш я охIанз а,— керда кхоалле сихха хьалъяь яккха еза, кIезиг-кIезига Іомадеш, кердача хьалашка Іомаде деза доахан. Кхы тайпа кхоачамбоацараш а да ферме, дале а, ферма коллективо чIоагIа оарцагIъяьнна къахьегарах укх тIехьарча хана районе хьалха латтарашта тIехьакхийнай из. Толам баькхаб хьайбашта дика Іунал дар а уж дика кхабар а бахьан долаш.

11 сахьат даллалца доажаду доахан, цул тIехьагIа оккан лагере чу а доаладийя, цига моша люцерна лу царна. 12 сахьат даьлча детт. Делкъийга дийтта даьнначул тIехьагIа сайрийна детта ха тIакхаччалца рожа тIеи жлевер тIеи доажаду уж. Сайрийна детта доладу 18 сахьати 30 минути яьлча денз 20 сахьати 30 минути яллалца. Сайрийна дийтта даьнначул тIехьагIа люцерна а йилле дIаоттаду. Додача хи тIа а диге меладу хий.

Деттача хана массаза а доахана шамараш дулл дояркаша, массаж ю царна, декъа гата а хьекхе цIенду. Іай йола распорядок а цу тайшпара я. Ден распорядок иштта нийса кхочашъяр, хьайбашта гIулакх дика'дар, уж Іалашдар бахьан долаш, шура яккхара районе хьалха латт ферма хIанз. ТIаийца декхараш 1800 килограмм шура яккха аьнна доллашехьа а, хIара фуражни Іаттагара 1300 килограмм мара яккханзар соахка, хIаьта укх шера 1900 килограмм шура яккха аьнна тIаийца декхарах ерригача ферме юкъера лаьрхIаса 25 майга кхаччалца 800 килограмм совгIа шура яккхай хIара Іаттагара. Квартала план 126,8 процент кхоачашъяьй ферма.

Доярка шта юкъе дикагIа дола толамаш даьхараш Ахаевз Маккеи Апаева Либахани я, Ахаева Макка Казахстане а хиннай доярка лла болх беш, хIаьта укхаза 1957 шера денз болх бу цо. Соахка хьалха латтарех яцар из, цхьабакъда, дукха хана денз болх баь ший йолча опытах пайда а эцаш, керда кхоачамаш гуча а доахаш, шура дукхагIа яха яьлар из. Социалистически декхарех шера 2300 килограмм яккха езача цо 25 майга кхаччалца 1050 килограмм шура яккхай хIара фуражни Іаттагара. Шийга лелабе аьнна 14 етт дIабелча денз, чIоагIа йоакхо еш, безамца хьайбашта гIулакх де йолаелар Ахаева. Рационага хьежжа доакъар нийса телгарал совгIа, бокъонца зоотехнически бокъонаша яхача тайпара ду цо хьайбашта гIулакх, детт, Іалашду уж. Деттале хьалхагIа Іатта шим бул, шинна а кулгаца хьекха а беш, массаж ю, тIаккха шура шамар чу дукхагIа Іов, тIарах до дикагIа а йоагIа. ХIара етт ши-ший аргIах а доахан лоаттадеш кIаьд ца далийтар духьа сиха а детт. Доахан дийтта даьнначул тIехьагIа цIаькха а шамараштта массаж ю цхьаккха тIадам юхе ца буташ ерригача шура Іоякхар духьа. Цу гIулакхо шура совъяькхча ца Іеш, хьоанал а совйоаькх, хIанз аьлча шамарашка яллийсача шурийца хьоанал дукхагIа хул.

Доханца болх беча хана доярка-ша цар оамалаш Іомаю, хьесташ леладу уж. Дахка дезденнача хана доахан чусоцаду. Цу юкъа дикагIа кхоаб уж Ахаевас, даькача хана дерстагIа хилийтар а цар Іодаь Іаьсий унахцIена хилийтар а духьа.

Чусоцадаь доахан хIара денна дика цIенду, 2—3 сахьата фега арахец. Бехкачул тIехьагIа етт дикача хьал тIа хуле, 8—9 ди даьннача гIолла хьалхагIа хиннача доакъарий боарамах кхоаб. Цхьабакъда, эггара хагIа дола гIулакх да дехкачул тIехьагIа доахан деттилга. Доахан дехкача юхехь дийнахьа 4—5-зза детт Ахаевас. хIаьта цхьа бутт баьннача гIолла юха а хьалхагIа санна кхозза детта доладу. Къаьстта терко тIайохийт дехкача юхьье доахан кхабара, хIана аьлча доагI-доагIача тайппара моша доакъараши концентраташи телаш хилча, Іатто хIара денна шура тIаетт, вешта аьлча цун рациона юкъе доакъараш дукхагIа ухийт тIаетталуш йола шура цо лаьгIъяллца.

Йштта йоакхо еш доаханна гIулакх дарон ерригa зоотехнически боконаш нийса кхоачашъярон доярка-га Ахаевайга йиш хилийтар укх шера шура дукха яккха.

Доярка хьийгача кънн дика мах баьб районеи совхозеи кулгалхоша. Цунна еннай совхоза Сийлен грамота, Сийлен доска тIа яьккхай из.

ДикагIа йола ферма коллектив, укх шера ше тIаийца доккхий социалистически декхараш кхоачаш а деш, нов. Хасиев бригадир волча № 1 йолча фермаца яхье а яьнна, ший деррига низаш оарцагIдоахаш я СССП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяр духьа.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха собкор.).

Укх шера октябрь бетта хургйолча ССКП XXII-ча съезда сийна доккхий толамаш доахаш нанъа яхара сийленца къахьегаш я Грознерча центральни ремонтно-механически завода кузнечни цеха коллектив. Производственни план ханал хьалха кхоачашъяра, къахьегама овсарле лакхъяра кердадараш балха юкъе а кхувлаш къахьегаш я из коллектив. ХIара бетта йола план 118—120 процент кхоачашъю цо.

ХIанз чIоагIа къовсам лоаттабу цо коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара.

Къаьстта дика болх беш ба котельщик н. Максимов, электросварщик н. Цыганков, иштта кхыбараш а. ХIара дийнахьа йола нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: газосварщик А. Цыганков.

И. ПЛИЕВА тексти сурти.

ЗАКАРПАТСКИ ОБЛАСТЬ. Мехка малхбоален областашка кхаш хIанз мара лаьх мукъадаьннадац, ялат дIадувш латт, хозача Закарпатье бешамашка хьалха кхача гуржий боалаш чуэцаш латт. Эггара хьалха баьха боалаш Ужгорода къахьегамхошта дIабахьнитаб.

СУРТА ТIА: Виноградовски района «Октябрьская революция» яхача сельхозартела колхозхо Марушинец Анна боалаш хьабоахаш йоалл.

Л. Ковгана сурт.

ТАСС фотохроника.

Хьажкiашта дика гIулакх ду

Ставропольски краерча цIи хезача механизатора Денисенко Петрос дIадоладаь дика гIулакх шийна хьахезача гIадвaха хьаллаьцар из Сунженски района XX-ча партсъезда цIерахча колхоза механизированни звенона керте латтача звеньевойс нов. Оленкос. Ерригроссийски яхье дакъа лацара ца тоъаш дола лаьтта дийхар цо колхоза правленегара.

Цун дехар кхоачашдир. 210 гектар лаьтта да цун хIанз хьажкIаш дIайийна.

Хьажкiашта фу эш дика хов Оленкона. Іай денз хьаволавелар из лаьтта кийчде. Кхай тIа кхо диллар, ханнахьа лаьтта тоадир, хьажкIаш квадратно-гнездови хьисапе дIайийра. ХIанз гучаяьннай баьццара квадраташ. Ерригa квадраташ нийса я.

Шийгарча дерригача лаьттах гектара тIара 65 центнер хьажкIаш яха дош деннад нов. Оленкос. Ерригача участке дика гIулакх ду цун звенос — макха баькхаб, шозза культиваци яьй.

ХIанз лоаццача хана хьажкIашта доаггIача бесса гIулакх даь чакхдаккхара хьинаре къахьегаш ба механизатораш нов. Оленко, Попов.

М. ЦУРОВ.

Жа леладерий бехктокхаме ха

БIаь жийна тIехьа— 129 Іаьхар

Семилетка кхоалагIча шера доккхий декхараш тIа а йийца, хьинаре къахьегаш ба МагIалбика района «Ингушский» совхоза жа леладеча ферма болхлой. ВоккхагIа вола жа Іу Ясиев Хасмохьмад керте латтача бригала укх шера декхар тIаийца хIара 100 жийна тIехьа 120 Іаьхар хьалкхебе.

Уж декхараш толамца кхоачашдара сийленца къахьегаш ба жа Іуй Висханов Іаббас, Ясиев Мовлад, Киломатов Салман. ЧIоагIа бехктокхаме ха я щарна хIанзара яр. Жа дехка йистедовлаш латт, ларга болабеннаб. Эггара хьалха ларга доладаьд шерга кхаьча Іоахарий. ХIара Іаьхара тIера доаккх 3 килограмм тха.

Эггара хьалхара жа дахкаро хьагойт жа леладераша шоай декхараш толамца кхоачашделга. Укх деношка 715 жийх 549 бехкаб. Берригаш 712 Іаьхар баьб, хIара бIаь жийна тIехьа 129 Іаьхар хул уж. Деррига Іоахарий дика тоаденна да. Жа кхы а дIахо дахкаш да.

Іоахаршта къаьстта дика гIулакх ду сакманщикаша Алероева Зулпата, Висланова Хадишата, Ясиева Цжакке, иштта кхыбараша а.

Дехкача жена деннеи бийсанеи 200 грамм концентраташ тел, хIаьта, шиъ-кхоъ Іаьхар баьча жена къаьстта дика гIулакх ду. Тоъал тел минеральни доакъар а.

Дукха таьна дац фермана боккхагIа болча жа Іуй Чертоев Темирсултана, Энгиноев Нуради, Терлоев Мухтара, Пешхоев Османа жа Іуй. ТIаийца декхарех хIара 100 жийна тIехьа 120 Іаьхар лела безача 125 Іаьхар лел цар Іулаца.

— Цхьа барт болаш къахьет тха бригада коллективо,—йоах нов. Чертоева,—цудухьа, даьха толамаш а во дац. 540 Іаьхар бахкаб тха Іулацара, щарна тIехьа лел 677 Іаьхар. Деррига Іоахарий дика тоаденна, унахцIена да. Ца дахкаш жа дац тха укх шера.

Пешхоев Осман балха венача хана жена дикка гIулакх де ховш вацар. ЧIоагIа новкъостал дир щунна щунца болх беча цун новкъосташа. ХIанз дикагIа болча жа Іуша санна дика болх беш ва из.

— Аьхки шортта жа доажаде моттиг я тхо долча, баьцаш дика я, — йоах жа Іуша. — Іай а тайп-тайпара доакъар жена хилийтара хIанззе чIоагIа йоакхо ю оаха. Цу гIулакха лаьрхIа эрий даьда дукха лаьтташ аьхад укх шера. Укх гарггарча деношка 120 гектара тIа судански баьццаш дIаловргьа. Цул совгIа, шортта моша доакъар хургдолаш ешлоса лаьрхIа дIаовш латт хьажкIаш.

ССКП XXII-ча съезда доккхий толамаш а доахаш накъа бахара хьинаре къахьегаш ба цу жа леладеча ферма жа Іуй.

А. ХАРСИЕВ.

Кхы а дикагIа болх бергба

Ялх шу да аз жа лорга. ХIара шера йола балха норма массаза а тIехкхоачашье карагIдоал сона. Нагахьа санна дийнахьа йолча нормах 200 килограмм тха данкха дезе, 380—400 килограмм тха доаккх аз.

Атта бац жа Іуна болх. Цхьабакъда, ха а ховш бе беза из. Эггара хьалха со балха венача хана лорга устагIа мишта Іобилла беза а хацар сона. Дукха дезаш хьалрах духха ха ялалехьа дика Іомадир аз из гIулаках.

дIадахача шера даьхачул дукхагIа толамаш даха безам ба са семилетка кхоалагIча шера.

ССКП XXII-ча съезда сийна укх шера тIаийца денхараш толамца кхоачашдергда аз.

П. ХАЙБУЛИН,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза жа лоргар.

Паччахьалкхенна тха дIалуш латт

Сихеи дикеи жа ларга, мамогга дукхагIа Даьхенна тха дала — иштта денхараш шоашта хьалхашка а оттадаь къахьегаш ба хIанз жа лоргаш бола. Каргалински района Менжинске цIерахча колхоза колхозникаш.

Балха эггара хьалхарча дийнахьа денз хьалхара моттиг яккхара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинаре къахьегаш я жа лоргача агрегатий коллективаш. Яхье яьннача коллективашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай нов. С. Бурлакова кулгалдеча № 1 йолча жа лоргача агрегата коллективо. Цу эIамигача коллективе къаьстта дика жа лоргаш ба Александрин Василий, Ибрагимов Шамкай, Катаргин Алексей. Царех хIаранe дийнахьа 65—70 устагIа лорг, 4 центнер тха доаккх.

Эггара хьалха жа лерга яьннай воккхагIа вола жа Іу А. Саитов керте латта коллектив. 885 устагIана тIера йиъ тонн гаргга тха даьккхад цо, юкъера лаьрхIача хIара устагIана тIера 4,5 килограмм тха а доаккхаш.

ШоллагIча агрегата жа лоргаршта юкъе доккхий толамаш даьхад Коваленко Дмитре, Карамурзаев Кантугана, Синюхаев Николая. ХIара дийнахьа 65 устагIа лорг цар.

Тхан хьалхара центнераш дIаяхьийтай колхозо паччахьалихенна.

Е. ФАРНИЕВА.

Планаш кхоачашъярах йола отчеташ ца даьр даьд аьннеи харцахьеи оттаярах болча бехктокхамах дола СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума **соцам бу:**

Планаш кхоачашъярах йолча паччахьалкхен отчеташ тIа ца даьр даьд аьнна яздар, кхыйола дагалаьца харцахьара отчетни даннеш оттаяр СССР-а халкъа боахама зе деш дола паччахьалкхенна духьалара гIулакхаш а лоархIалда, уж леладеш бехке баршта кхаь шерага кхаччалца кортамукъа хургвоацаш суд а йойла.

Союзни республикай Лакхехьарча Советий Президиумашта тIадуллалда союзни республикай уголовни кодексашта юкъе укх указага хьежжа доагIаш дола кхувцамаш делга.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Вахте эттаб буровикаш

Тирка йистерча дукъацара мехкдаьтта лохаш бурув детташ ба хIанз «Грознефтеразведка» яхача треста Калаусски геолого-тохкама бурув деттача партецара буровикаш. Цу партецара Шевчук Владимира кулгалдеча бригадо соахка декабрь бетта 1490 метр мара кIоарга доацача тIоанашта юкъера мехкдаьтта лехар. Хланз цу тIоанашка доалла мехкдаьтта меллад хар духьа массехк скважинана бурув тохаш латт.

ЧIоагIа балхаш ду даьттан ченаш тохкаш болча болхлоша. Халача геологически хьалашка бурув детташ уж скважинаш йоаххашехьа а, бIуберна даьттан кIалхарча ганзашка бода никъ буллаш боахк буровикаш. ССКП XXII-ча съезда дика накъа бахар духьа шерра социалистически яхь яьржай бригадай коллективашта юкъе.

Буровикашта доккхий гIулакхаш карагIдувлаш хилар къаьхьокх цар доахача толамаша. Скважинаш яхара йола заданеш бетт-бетта тIехкхоачашъю цар. дIабахача биъ бетта бурув тохара план 3870 метри социалистически декхараш 4310 метри йолча цар 4910 метр бурув техад. Цу тайшпара 126 процент кхоачашъяьй биъ бетта план. Мая хьалхарча ах бетта бурув тохара йола задани ханал хьалха кхоачашъяьй.

Къаьстта дика болх бу мастера коммуниста Михаил Николаевич Влизькос кулгалдеча бригадацарча буровикаша. Коммунистически къахьегама бригада яха сий дола цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я из бригада. дIабахача биъ бетта бригадо деррига а дIалаьрхIача 1927 метр бурув техад—планал 400 метр гаргга совгIа.

Доккхий толамаш доахаш ба къахьегама вахте эттача Бачаров Александр, Кузнецов Федора, Вакарагов Темира, Менечихин Ивана сменащцара буровикаш.

Цу тайшпара ССКП XXII-ча съезда сийна къахьегама вахте а этта, укх деношка тIагIертта къахьегаш ба Владимир Иванович Шевчуки Иван, Михайлович Григорьеви мастераш болча бригадашцара буровикаш а.

И. ПЕТРУХИН.

Оаха яздаьчох хиннар

Грознерча № 2 йолча кирпишний заводе кадрай учет харцахьа лелаеш хиларах йола, «Юв» яхача рубрика кIал «Нахи кирпишкаши» яха корреспонденци араяьннаяр 1961 шера 27 апреле «Сердало» газета тIа.

Цу тIа дувцар бакъду Нохч-ГIаллагIай совнархоза гIишлош еча Управлене начальника заместитела нов. Г. Черкевича. № 2 йолча кирпишний завода болхлойи инженерно-технически персоналеи кадрай учета юкъера кхоачамбоацараш дIадоахаш хьадда дола гIулакхаш деш да, йоах цо.

Хьайбай продукташ дукхагIа

Наурски районе эггара бокхкагIа бола боахам ба Ленина цIерах йола колхоз. Дукха доахани жаи да цун.

Колхоза Калиновская яхача станицера колхозникаш ССКП ЦК-а январски Пленума решенеш чехкагIа а дикагIа а чакхйоахаш, доккхий производственни хьокхамашца парте XXII-ча съезда накъа баха кийчлуш ба.

Кхай тIара а хьайбаеч а йоала продукташ дукхагIа яха кхоачамаши торонаши лех цар тIагIертта.

Укх шера паччахьалкхенга 800 бежан, 7000 устагIа, 800 хьакха, 65000 йоа тIара оалхазар, 3000 кролик йохка лерхI колхозникаша.

Из атта декхар доацилга дика кхетаду цар. Цхьабакъда, царна хов дукхагIа дулх, шура, тха даккха, фуаш гулде, царга дIабода мах лохбе колхоза йиш хургхилар, нагахьа санна ший йола торонаш гуча а яьха, царех бизза пайда эце.

Из гIулакх дувцаш Ленина цIерахча колхоза Постни яхача отарашка экономически конференци хилар. Цига баьхкабар дикагIа бола жа Іуй, доахан доажадераш, Іаьсий леладераш, коа тIара оалхазараш леладераш, зоотехникаш.

«Хьайбай продукци дукхагIа якхареи цунга дIабода мах лохбареи наькъаш» яха доклад йир колхоза воккхагIа волча зоотехника А. С. Колпикова.

ДукхагIа дола ахча колхозага кхоач хьайбай боахама тIара. Соахка колхозага кхаьчача 22,4 миллион (къаьнара ахча) сомах алхха паччахьалкхенга тха доккхарах 13 миллион сом кхаьчар. Цудухьа дийцар докладчика хьайбай боахамах дола дош.

— Укх шера колхозе тха дукхагIа даькка дале а, юкъера лаьрхIача цхьан устагIана тIера 5—5,2 килограмм мара яьккхаяц, хIаьта дикагIа долча боахамашка 6 килограмм дика тха доаккх, — аьлар нов. Колпикова. Вайга а доаккхалургда иштта тха. Укх тIехьарча шин шера вай колхозе дикагIча тайпах долча жен арахьара тIаденача фуща 10 эзар жийна осеменени яьй. ХIанз дика жа а доладеннад вай. Цу гIулакхо вайга йиш хулийтаргья укх гарггарча шин-кхаь шера хIара устагIана тIера 6 килограммал кIезигагIа доацаш тха даккха. ХIанз шин шера кхоззе жа дахкийташ а ши Іул вIашагIтеха жа леладеш а Ф. Т. Плотников мара вац вай. ХьатIадоагIача шера из прогрессивни метод шерра дIайоаржаергья. Жа Іуй механизированни бригадаш эIашагIтохаргья.

Хьайбай боахаме деча халача балхашта механизаци яр дийцар ше къамаьл деш колхоза воккхагIа волча механика нов. Макарова.

— Доахан чудоахкадеча шин кхий чу подвесной никъ биллаб, доакана цхьан кхий чу хий меладу автоматаш оттаяьй, доакъар диллара балха а жа Іуй 17 бригаде жена гIувнашкара хий меладара а механизаци яьй, — аьлар цо. Цхьабакъда, вай боахама из кIезига да. Оаха, механизатораша дукхагIа къахьега деза рационализации изобретении еш. Цунца новкъостал дулургда тхога колхоза хьайбай боахамерча халача балхашта чехкагIа механизаци е.

Районе эггара дикагIа йолча Черногаева яхача оттарашкарча доахан доажадеча къонача коммуниста Дмитрий Зубкова даьча къамаьлага чIоагIа ладийгIар наха. Цо дIайовзийтар ший балха опыт.

— Тха фермерча доярка-ша семилетка кхоалагIча шера кIара Іаттагара 3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха декхар тIаийцал, аьлар цо. Шоаш тIаийца декхараш кхоачашце шу долалушшехь чIоагIа къахьега болабелар уж. Уж декхараш цар кхоачашцеча сай оагIонгахьара доагIа новкъостал де гIерт со. Доахана хан-ханнахьа хий меладу, дика цузаду. ХIаьта хIанз, йIайха ха эттача, шортта буц йолча хана дийнахь а бус а доажаду аз доахан.

Согарча Іулцарча доахангара цхьан Іаттагара лерхIаш укх шера 1120 килограмм совгIа шура яьккхай, кIаьта доярка-ша Андреева Клавде, Шелелко Марияс, Лукманова Зинаидас шоаш деттача доахангара хIаранегара 1220—1600 килограмм шура яьккхай.

Дика къамаьл дар воккхагIа волча жа Іуно В. Ф. Титова даьр. Парте XXII-ча съезда сийна социалистически яхь а лаьца, укх шера баькка бIаь жий лоархIаш 130 Іаьхар байта шоаш тIаийца декхар 100 жева 137 Іаьхар беш кхоачашдир цун бригадерча жа Іуша, Іоахарий ца дойташ лора а дир.

Цул тIехьагIа къамаьл дир коа тIара оалхазараш леладеш ткъъ итт шу совгIа йолча хана колхозе болх беча къаьнача колхозхочо А. С. Старицкаяс.

— ХIанз хIара денна 4000 фуъ гулду оаха, аьлар цо. — Шу доладелча хана денз паччахьалкхенга 300 эзар гаргга фуъ а дехкад. Укх шера яккача хIара котамгара 137 фуъ гулде декхар тIаийцад тха фермерча коа тIара оалхазараш леладераша, из декхар кхоачаш а дергда,— аьлар Старицкаяс.

Боккха пайда боалаш конференци хилар цох. Колхоза правленегеи парткомагеи шурий-товарни фермайи жа Іуй бригадийи дикагIа болча болхлоша дIахайтар хьайбаеч йоала продукташ дукхагIа яхара а царга дIабода мах лохбара а мишта дикагIа пайда эцаргба йолаш йолча торонех.

Б. РОМАЗАНОВ.

Казахски ССР. Есильски района «Свободный» яха совхоз Целиноградски области боахамашта юкъе хьалхле лелаеш я. дIадахача шера паччахьалкхенна миллион пунт совгIа кIа деннад цо. ХIанз 18 эзар гектара тIа хьалха дIадув ялат дIадийна йистебоалаш латт целинникаш, хьажкIаш дIае болалуш латт. Боккха теркам тIабохийт бобови культураш лелаяра. Укх шера 400 гектара тIа горох хьалкхеергья. Толамца дегIабоагIа хьайбай боахам а. Совхозе 1000 совгIа бежан да, дукха хьакхарч я.

ССКП XXII-ча съезда сийна яхье а яьнна, целинникий коллективо къовсам лоаттабу укх шера ялатий бIаь пунт яккхара, хьайбай боахам дегIабоалабара.

Сурта тIа: «Свободный» яхача совхозе кIа дIадувш латт.
В. Клипиницера сурт. ТАСС фотохроника.

Юртбоахама новкъостала

Юрта боахама къахьегамхоша ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме дика дакъа лоац Сталински района промышленни предприятей коллективаша. Вай республикерча 18 колхозаи 13 совхозаи шефство лелаю цар.

Укх шера 23 мае ССКП Сталински райкома бюрос Грозненски района колхозаштеи совхозаштеи новкъостал дара дола тIулакх дийцар. Баьча тохкамах гучадаьннад дукхача предприятей коллективаша шефство лелаеча колхозаштеи совхозаштеи чIоагIа новкъостал даьлга.

Иштта совнархоза центральни ремонтно-механически заводо шефство лелаеча «Новый быт» яхача колхоза 23 электромотораштa, генераторашта, стартерашта ремонт яьй, 12 кормозапарникаш кийчъяьй, 20 погонни метр нийш яьй, хIаьта дукха тайп-тайпара оатхалаши инструменташи еннай.

Доккха новкъостал даьд Совнархоза гIишлошъеча управлене чуйоагIача автотранспортни контора коллективо шефство лелаеча «Советская Россия» яхача колхоза. Масала, капитальни йиъ автомашина ремонт яьй, колхоза передвижной электростанци еннай, хIаьта шоай транспортаца колхоза кхашка 1300 тонн моттигера удобрени йиллай. Цул совгIа, колхозе хьалъеш латт механически мастерской. Хьалъеш латтача мастерскена эшаргбола слесараш, токараш, иштта кхыбоа специалисташ кийчбаьб автотранспортни контора.

«Кавэлектромонтаж» треста строительно-монтажни управлене коллективо № 1 йолча совхозе кийч а яь шиъ механизированни кормосмесителаш оттаяьй, хIаьта хIанз чуйинна совхоза центральни усадьбера денз хьакхарч лелаеча ферме кхаччалца электрически сердал телаш йола лини юлташ я.

Производственно-товарни контора мехкдаьттахоша шефство лелаеча Ермоловски коа тIара оалхазараш леладеча совхозе болх ца беш телха даьтта водокачка тоаяьй. Цул совгIа, шефаша кийч а яь аьшка соалоз еннай совхоза, 12 тонн битума отходаш, 270 метр турбаш еннай.

Совнархоза химически промышленностеи мехкдаьтта промыслови управленеи чуйоагIача № 6 йолча строительно-монтажни управлене шоаш шефство лелаеча № 3 йолча совхозе 800 погонни метр дIоахал водопровод йиллай, сомий бешамашта опрыскивани яра эша, кIаране чу 4,5 кубически метр а йодаш кхоъ бешка кийчъяьй.

Шефство лелаеча колхозаштеи совхозаштеи деча новкъостала юкъера кхоачамбоацараш а дийцар райкома бюрос. Цхьаццайолча предприятей кулгалхоша йоагIача тайпара йоакхо яц шефски декхараш кхоачашдара. Масала, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводо (директор нов. Вандюк, партбюро секретарь нов. Саратин) № 1 йолча совхозе доахан чудохка помещени хьалъе дош деннадар. Совхозе гIишло хьалъе яхийта 12 болхло чувоагIа бригада кхоачамболлаш йолча гIишлоний материалашта из Іалаш ца яр бахьан долаш 15 дийнахьа болх а ца беш хиннай. Грозненски химзаводо (директор нов. Назаров, партбюро секретарь Павленко) № 15 йолча совхоза лоацамбоацдаш гIишлоний материалаш дIахецаш мара кхы хIама даьдац. ХIанз а хьайбаш леладеча фермашка электрофикаци е болабеннабац уж.

Совнархоза гIишлош еча управлене чуйоагIача материально-технически контора директора нов. Назарова шефство лелаеча Ленина цIерахча колхоза дукха новкъостал дергда аьнна дале а хIанзалца хьадаь кIама дац.

Райкома бюро къамаьл даьча Грозненски райисполкома председателе нов. Коробовас дийцар, укх аьхки районе хьайбаштеи коа тIарча оалхазараштеи лаьрхIа 150-нел кIезигагIа йоацаш помещенеш хьалъе езилга. Шефство лелаеча предприятеша геттара мела лелабу хьайбашта помещенеш хьалъяра болх. Ленина цIерахча культура Дворече колхозашкарчеи совхозашкарчеи клубашка болх бе кадраш кийчъяр духьа курсаш хьеллара хьакъехьара предложени елар нов. Коробовас.

Бюрос дийцар колхозашкарчеи совхозашкарчеи партийни организацешта массово-политически болх лелабара, тунеядцащца къовсам лоаттабара предприятешкарча первични партийни организацеша новкъостал во делга.

дIахо йодача хана Сталински района предприятеша подшефни болх лерттIа лелабара а кхоачамбоацараш дIадахара а соцам бир райкома бюрос.

М. ИВЛЕВ.

Доазол дехьара

Лаосах йолча дунен халкъий совещане

ЖЕНЕВА, 24 май. **ТАСС-а специальни корреспондента К. Романовске** хоам бу:

Селхан Лаоса дош къоастадарах йолча Дунен халкъий совещане йислагIа йола заседани хилар, яхаш. Советски Союза викал волча СССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела Г. М. Пушкина къамаьл де дош делар КНР-а кхыча мехкашкарча гIулакхий министра Чэнь Ина.

Королевски правительствах Нео Лао Хак Сат яхача партен викалаша яххача тайпара Лаоса халкъа ший лоIаме хила а нейтралитет лелае а йола уйла хьаллаьцар ше къамаьл деш Чэнь И. Цо иштта хьаллаьцар Советски предложенеш а. 1954 шера хиннача женевски соглашенешца ца тарлуш хиларах американски предложенеш харцийр Чэнь И, уж «Лаосах долча деша дунен халкъашта юкъерен Лаоса чурен доазув доадеш а боккъалдар аьлча Лаос кхыча мехкашта кара яхийта гIерташ а йолан-даь».

Наха чIоагIа ла а дувгIаш даь ший къамаьл йнстедоалаш китайски делегацена керте латтачо аьлар:

Лаоса дош машара наькъаца къоастадарах йола Советски Союза оттаяь ши проект оттаяьй Лаос ший лоIаме хиларен цун суверенитетен принципаш лоархIаш а 1954 шерарча женевски соглашенеша маяххара а. Советски Союза предложенеш иштта хьаллаьцар Лаоса викалаша, Вьетнама Демократически Республикан Польшаи викалаша, хIаьта иштта могаеш уж тIаийцар цхьадолча мехкий викалаша а.

Китайски делегаце лерхI Советски Союза предложенеш совещане дувцача деша хьакъехьа барт бара ларде лаца мегаргйолаш. Цхьадолча мехкий делегацеша а юкъейоалайир Лаоса дош къоастадарах йола шоай предложенеш. Уж предложенеш ювцача а царех консультацеш ечe а хана цу предложенешта юкъе дика мел дар довза а цун уйла е а кийча да тхо. Цхьабакъда, Лаоса дош къоастадара моллагIа а проект укх принципашца мара хила йиш йолаш лерхIац оаха:

цхьоалагIа, 1954 шерара женевски соглашенеш ларде лацанза яргьяц;

шоллагIа, Лаос ший лоIаме хилари цун суверенитети лархIанца яргьяц;

кхоалагIа, Лаоса нейтралитет гIулакхашца чIоагIьянза яргьяц;

диълагIа, цIенхаштта къоастае еза Лаоса дешах йола дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта йола аспекти Лаоса чурча гIулакхашта йола аспекти. Лаоса чура дешаш къоастаде доагIа алхха лаосцаша шоаш, мичча тайпара яле а магийта йиш яц моллагIча формах а Лаоса чурча моллагIча а гIулакхашта юкъе лелхилга тоадеш йола дунен халкъий соглашенеш;

пхелагIа, совещане йолча ерригача паччахьалкхенаша дакъа лаца деза цхьана оттаеча соглашенешта юкъе, уж цIенхаштта лелае а еза.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Таиланда кхыча мехкашкарча гIулакхий министра Танат Камана. Совещане Лаоса викал мала хила веза яха дош къоастадеш барт баьчул тIехьагIа, переговораш еча юкъе дакъа лоацаш «Лаоса кхыча политически партей» викалаш а хила беза аьнна предложени юкъейоалайир цо. Таханара заседани процедурни дешашца кхоачам баь Iе езар яхаш, из духьал вар китайски делегацена керте латтачо даьча къамаьла.

ХIанз ховш да, Таиланда викало даь къамаьл председателал деш волча Г. М. Пушкина доаггIача тайпара цунна дашхар. ГIулакх миштад аьлча, аьлар цо, Таиланда викал совещане ва тIехьависав, хIаьта цунна дага деха дешаш совещани а йолаялалехьа къоастадаьдар. Цхьабакъда, цунах кхоачам баь Iанзар Танат Коман. Цо аьлар, Лаоса викалех дола дош юха а гIоттаде бокъо я са.

ХатIайоагIа заседани оршот денал, 29 маял тIехьа ца йоалаш хургья, аьлар Г. М. Пушкина. Совещане 3—4 заседани е лерхI делегацей хаьдда йола предложенеш ювцаш, цул тIехьагIа вIаши дага а баьнна, дикагIа хургболаш совещане болх вIаштIехьбаккхара дош къоастадергда.

БЕЛЬКАСЕМА ЗАЯВЛЕНИ

ЖЕНЕВА, 24 май. (ТАСС) Селхан Алжирски Республика ханна йолча правительства делегацена керте латтача Крим Белькасема алжирски правительства политиках заявлени йир пресс-конференце.

Массанена а ховш долча тайпара, алжирски хэлкъо герз бе деллад кортамукъа дала, аьлар цо, 20 мае Эвине йолаенна переговораш из дош къоастаде еш а я. Алжира дош къоастадара никъ Алжир ше къастар хилийтар дага а дохийта, Крим Белькасема аьлар, алжирски халкъо ше къастар кхетаду шийна деззача тайпара ший вахара да хила бокъо хиларца. Ше къастар бокъонца хилийтара алжирски халкъо ше доал де деза ший вахара, из дош дуккагIа бараш раьза хиларца къоастаде а деза.

Алжире бахача французски гражданий хьашташ лорадара эш яхаш бахьан а доахаш, Алжира территори екъа гIерта Франце доал деш дола гIозараш харц а даь, Крим Белькасема аьлар, иштта территори екъаро новкъарле ергья машар юхаоттабара, цунца кризисий кхерам а ба. Дерригача халкъах лаьца дола халкъ ше къастар къаман еррига территори а юкъейоагIаш хила деза. Халкъ ше къастара принцип алхха Алжира территоре цхьан даькъ тIа мара чакх ца яккха гIертар из принцип ца могаяр да.

Крим Белькасема белгалдаькхар, дIахо а халкъ кортамукъа а ший лоIаме а хилара эша бокъонаш алжирски халкъа яла езаш хилар, иштта бокъонаш енначул тIехьагIа мара тIом дIабоаккхаш переговораш яра наькъаца машар оттабе йиш ца хилар. Тхона хетачох, аьлар цо, халкъ ше къастаро тха халкъага йиш хилийта еза бокъонца ший лоIаме хила.

Алжирски Республика ханна йола правительство алжирски халкъа йинзза викал йолга дIа а хайта, Белькасема белгалдаькхар, Алжирера колониальни режим дIаяккхаро шоай лоIамеи цхьатарра бокъонаш йолаши долча шинна а халкъа хьашташ лорадара тIа Франценеи Алжиран юкъе дика гIулакхаш оттара новкъостал дергхилар.

Журналистий хаттарашта жоп луш, Алжирски Республика ханна йолча правительства делегаце керте латтачо дIайовзийтар французски эскаро Алжире ю «наступательни операцеш» цхьан бетта совцаеш французски правительства цхьан оагIорахьа яьча решене хьакъехьа ший правительства лаьца позици. Алжира дош политически хьакъехьа къоастадалехь Алжира къам мукъадаккхара армега йинзза капитуляци яйтара тIаергзаяьча цу маневра чулоацам дIабовзийтар цо.

Э. Мэрроу заявлени

НЬЮ-ЙОРК, 25 май. (ТАСС). Кепайоазон национальни клубе къамаьл деш, США информационни агентства директора Эдвард Мэрроу аьлар, Ассошиэйтед Пресс яхача агентства беча хоамах, Вашингтоне дипломаташта —неграшта дискриминаци еш хиларо Африка халкъашта хьалхашка вIашагIкхийттача Штатий сий доаду.

«Тха столице баха йиш йолаш бац африкански дипломаташ, — аьлар Мэрроу, — цIенош дараша чуховша цIенош лац царна, школашка цар бераш дIаэца тигац, тикашка барзкъа дистийтац. Цар дезалцара нах пляжа тIа битац.

ХIанз укх сахьата Вашингтоне 30 гаргга Африка викал ва. КIаьда аьлча, «кхоачам беш доаца вахара хьал» ла деза цар.

КIезигагIа бале а царех кхоалагIа дакъа ла йиш йоацача хьалашка бах».

ВIашагIкхийттача Штаташка негритянски дипломаташца ледаду гIулакх, царца гIулакх леладу алийта дешдa, аьлар Мэрроу.

ХЬЕХАРХО СИЙ ДОЛАШ ГIУЛАКХ ДА

Институте деша ваха лаьрхIача эггара хьалхагIа къоастае еза дего дукхагIа къоабалъеш йола дешара заведени, цхьабакъда, вай Даьхенна малагIа кадраш эш а хьажа деза. Вай мехкарча дукхача лакхехьарча заведенешта юкъе къаьстта моттиг дIалоац педагогически институташа. Дунен тIа эггара толашагIа йолча советски школенна эшаш бола, масса оагIорахьара образовани йолаш, политически дика кийчбаь бола хьехархой кийчбу царг.

КхоалагIа шу да Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен педагогически институте кердача, «Юххьанцарча образоване педагогикаи методикаи» факультето болх бу. Из факультет хьаеллача хана РСФСР просвещене Министерства лаьрхIадар цу факультете дешаш багIа дукхагIа бола кагирхойн мехкаийн нохч-гIалгIай къамах хила безаш хилар. Факультете я эрсийн нохч-гIалгIайн отделенеш. Цига кийчбу дика говзал, лакхехьара образовани йолаш бола юххьанцарча школай 1—4 классашта хьехархой. Масса оагIорахьара кхетам эц студенташа факультете. Лекцеш еш царна педагогикан психологехи, кхыча факультеташка а санна, политэкономех, ССКП историех, хIанзарча эрсий меттах, берашта долча литературах, арифметикаех, сага анатомехи физиологехи, Iалам довзарах, эрсий метта, арифметика методикаех, кхычарех. ЧIоагIа терко тIайохийт кургболча хьехархошта къаьнъегама кхетамаш далара. Берригача студенташа мастерскешка балхаш ду. Цига Iомалу уж дахчахи металлахи хIамаш е, картонацеи каьхатацеи балхаш ду, книжкаш вIашагIа кхетт, уж Iомалу гойтара пособеш кийчъе, барзкъаш тега, хIамаш яга.

ХIанз бола юххьанцарча школай хьехархой эстетически образовани йолаш хила беза. Цудухьа искусстваи музыкаи историех лекцеш еш студенташта, сурташ дехка, лепка е, фортепьяно е баян лакха, иллеш даха, дирижировани е Iомабу уж. Къаьстта чIоагIа терко тIайохийт физически кхетамаш далара: студенташа гимнастика, яйга атлетика ю, туризми спорти лелаю.

Институте юххьерча курсе деша болабелча денз школашка кхоьерча классашта хьеха дикагIа бола хьехархой болча педагогически практике хул студенташ. Юххьанца цар зув хьехархочо болх мишта бу а дешархой оамалаш миштай а, хьехархоша шоашта тIадехка цхьадола гIулакхаш кхоачашцу. ШоллагIча курсе болаш методистийн хьехархойн кулгалца дешархоштеи цар даьшта-ноаноштеи хьехам луш болх бу студенташа. 3—4 курсашка болча хана арифметика, эрсий меттала, Iилам довзара, физкультура, къахьегама урокаш тела Iомалу уж.

Дешара планах Iомадеча Iилмайл совгIа, нагахьа санна шоай безам бале, кхы а 1—2 предмет факультативно Iомаде йиш я студентийн: библиотекай болх, доазол дехьара литература, домоводство, сурташ дахар.

Хьехархой, библиотекараш, воспитателаш болаш балхаш дечарна деша заочни отделени а я факультете.

Нохч-ГIалгIаех бола юххьанцарча классай хьехархой дукхха эш, уж кхоачамболлаш кийчбац Нохч-ГIалгIай АССР просвещене Министерства педогогически училищен вIашагIьехкача курсашеи. Керда коллача политехнически школанна йоккха говзалаш йола хьехархой эш. Цудухьа тхой факультете деша хьех оаха нохчехи тIалгIаехи бола кагирхойн мехкарийн.

В. ГАРКУША,
факультета парторг.

ЦЕЛИНОГРАД. Машара улица. Б. Клипиницера сурт. ТАСС фотохроника.

Нийсача новкъа

Зинайна массаза а цагадоагIа эггара хьалха Ачхой-Мартановски районерча Лермонтовски совхоза йинълагIча отделене ше балха ена денош. 1957 шера дар из. ЧIоагIа уйла йора цо, мишта тIэцаргья-хьогI со кердача коллективо,яхаш.Доярка гIулакх Зинайна дика довзар, хIаьта а мича хов кердача моттиге болх дика вIаштIехьбаргбий. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа Зинай тIулакхаш дика дIадоладелар. Ферме массанена а сихха дIахайра керда доярка ший болх дика довзаш а къахьегам дукха безаш а йолга. Цул совгIа, Зина новкъосталца чIоагIа безаме, коллектив дукха езаш яр. Цхьан дийнахьа Зинай доаханна уллув латтача доаханна гIулакх деш хиина доярка цамогаш хилар. НиззагIа чуяхийтар из Зинас, цун доахан шийна хьатIа а йийца, хIаьта кхыча доярка шкара новкъостал ца дехаш царна дика тIулакх а дир. Иштта цикача тIулакхашца белгалъяьлар доярка. Лоащцача хана боккъонцахьа дика ейзар из ферма болхлошта, хIаьта дукха ха ялалехьа массавар а цун сий де ваьлар. Балха ена ах шу даьлча совхоза сийлен Доска тIа яьккхар Зина хьокхаме къахьегар бахьан долаш.ХIара бетта кхоачашдора цо тIаийца декхараш. Хьинаре къахьегарал совгIа, Зинас цика дакъа лоацар общественни вахара юкъе а. МоллагIа дале а шийна тIадилла гIулакх нийса чакхдоаккхар цо. Иштта дукха ха ялалехьа хьалха латтарий мугIаре яьлар Зина.

1958 шера совхоза къахьегамхоша Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутаталла хержар Телхигова Зина. ЧIоагIа доаккхал дора цо иштта нах шийх тешарах. Цахо йодача хана Зинас шийна къахьегамхоша тIадилла сий дола гIулакх нийса чакхдаккхар духьа кхы а чIоагIагIа къахьегар, хIаьта балхара яьлча общественни гIулакхаш леладора. Цо дика кхетадора хьалхашка латта чоалхане декхараш. Зина ящар ше дика къахьегарах тоъам беш. Еррига ферма хьалха латтаргйолаш дола гIулакхаш вIаштIехьдоахар цо коллективаца дага а ховлаш. Кастта гучадаьлар Зина болх дика вIаштIехьбаккха карагIдоалаш йолга. 1960 шера совхоза кулгалхоша заведующелла хьожайир из. Цига а дикача гIулакхашца белгалъяьлар Зина. Дуккхиза хьалхара моттиг яккхарча Сийлен грамоташ а совгIаташ а тийлар цунна.

Иштта цIена дог долаш, къахьегам дукха безаш, боахама кулгалле карагIдоалаш Телхигова хилар бахьан долаш укх шера 5 марта из хержай юртарчеи районнии Совета депутаталла. ХIанз Зина ВаргагIе яхача юрта Совета председатель я.

— ЧIоагIа бехктокхаме, чоалхане декхараш да тхона хьалхашка латтараш йоах Зинас. — Тоаде дезаш наькъаш да. Цул совгIа, хIанз кхашкара балхаш сихленнача хана чIоагIа терко еш да тхо тIаийца декхараш сихагIа кхоачашдара юртбоахама къахьегамхошта цахаддаш новкъостал лоттадергдолаш культпросветучреждений болх вIаштIехьбаккхара. Къахьегамхой вахар тоадара низи хьинари цI кходеш къахьегаргда оаха.

А. МАРЦЕВ.

Исторически Iилмай кандидат

Грознерча къахьегама цIеча байракха орден лелаеча мехкдаьтта института марксизмаи-ленинизмаи кафедра воккхагIа вола хьехархо Василий Иванович Филькин Нохч-ГIалгIайчен партийни организацех йола материал Iомаеш, гулъеш вола дукха ха я. Иштта Iоаяь, бокъонца бакъ йола исторически материал я цо яздаьча «Советски Союза Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана Нохч-ГIалгIай партийни организаце баь болх» яхача Нохч-ГIалгIай книжни издательства 1960 шера арахийцача книжка тIара яр. ТIом болча хана фронта новкъостал деш, моастагIа вохавара, Грознера мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра берригa низ оарцагIбоаккхаш Нохч-ГIалгIай партийни организаце баь болх ба автора ший книжка тIа хьахьекхар.

Дукха ха йоацаш М. В. Ломоносова цIерахча Московски Паччахьалкхен университета исторически факультета Iилмай совета заседане «Советски Союза Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана Нохч-ГIалгIай партийни организаце баь болх» яхача темах йолча ший диссертацена защита еш хилар В. И. Филькин.

Кавказе немецко-фашистски моастагIий бохабеш вай парте баь болх гойтара боккха лоархIам болаш материал я из диссертаци. Iилмай совето массава раьза а волаш исторически Iилмай кандидат яха Iилман степень хьожайир диссертанта В. И. Филькина.

С. СУЛТАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«ЦIена сигале».** Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1—**«ЦIена сигале».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2,30, 4.30, 6.30, 8,30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс— **«Манана».** Долалу: 9, 11.

«ЦIена сигале». Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Де доацаш байнараш».** Долалу: 9.15, 11.15.

«ЦIена сигале»: Долалу: 1.15, 3,15, 5.15, 7.15, 9.15.

29-ча мае денз Йоккха зал керда широкоэкранни фильм **«Ахканара отпускаш йола ха» «Сигале йита йолх морхаш».**

«Родина» яхача кинотеатре

Iан зал **«ЦIена сигале»:** Долалу: 11.10, 1.20, 3.30, 5.40, 7.50, 10.

Аххан зал **«ЦIена сигале».** Долалу: 8.15.

«Кер-Оглы». Долалу: 10.10.

Грозненски статистически техникумо

ДЕШАРХОЙ ДIАЭЦ

статистическии бухгалтерскии отделенешка.

Заявленеш дIайийргья 1961 шера 1-ча июне денз 31-ча июле кхачалца.

Ха дезар укх адресах ховргда: г. Грозный, Полежаева улица, 7, телефон 2-13-73.

Дирекци.

г. Грозне, Санаторная яхача улицагIа, № 11 вахача **Навитный Николай Яковлевича** Нохч-ГIалгIай АССР, Урус-Мртановски района, Вет. лечебнице яха **Путникова Зинанда** Ивановна ше йитарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда Урус-Мартановски района халкъа судо.

РЕДАКЦI АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхамо секретарг — 2-45-48, партийни вахарен, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03085.. Заказ № 3125.

Янкий империализм Латински Америке

Кубински революце Куба калкъ мукъдаькхха ца Iеш, США империализмана духьал ерригача Латински Америка халкъаша лоаттабеча къовсама фронт хьа а йийлар.

Революци хилалехьа Куба боккъалдар аьлча США ах колони яр. Мехка кертера рузкъа американски промышленнин финансовийн корпорацешта бе доаллар. Укх тIехьарча итт шера, вешта аьлча американцашца оттаяьча къизача диктатора Батиста доал даьча хана Кубе доаккхаш хиннача дерригача шекарах 40 процент США корпорацешка кхоачар. Цу корпорацей доалахьа дар ерригача йоккхийча дIаьIенехи хьайбаш доажадеча моттигехи 90 процент, общественни гIулакх деча ерригача предприятех 80 процент, лаьттагIа доалла рузкъа доаккха жерттера моттигаш.

Американ Кубан гIулакхашта юкъерча «кризиса» бахьанаш гучадоахаш, американски буржуазни журналиста Роберт Табера яздора: «1903 шера Кубински республика кьахиннача хана денз 1958 шера 31 декабре Батиста диктатура йохаялца йолча хана Куба массадолча даькъе ВIашагIкхийттача Штатий колони яр, политически а экономически а даькъе лоал оттаяьяр из».

Кубински халкъ къиза доацадеш американски колонизатораша доккхий пайдаш доахача хана миллионаш бола кубинцаш меца а хъе а бахар. Ер я массехк факт: миллион гаргга бола кубински кхалнахи бераши цIаккха а кога тIа хIама ца ювхаш бар; Куба ах миллион гаргга бола ахархой шурийн дулхеи чам фуб ца ховш бар; бахача нахах миллион совгIа бараш цIаккха а лорий новкъостал ца кхоачаш бар; бахача нахах кхоалагIа дакъа дешанза бар.

«Куба нах чIоагIа эгIазбахача хана, низ болча американски компанеша къахетам боацаш Куба ахархойн болхлойн боацабеш, эгIазбахача хана, массанена а ховш уж къа долаш къе бахача хана гIеттар Фидель Кастро» — яхаш ца доалаш мукIарло дир «Кепитл таймс» яхача газето.

Диктатор Батиста дIаваккхари Кубе кхалкъа революци котьялари чIоагIа новкъа хилар Вашингтоне. Куба революционни правительства аграрни реформа ярои мехкара ерригa американски капиталовложенеш дIаяхарои кхы а чIоагIагIа дорхбир империалисташ. США доал ду гIозараш экономически блокада е, подрывной болх сихбе, Куба республикана духьал тIема агресси кийчъе доладелар. 1960 шера кубински контрреволюционерашта «совгIата» ше 100 эзар доллар луш, «Техас ойл компани» яхача американски мехкдаьтта компане председатела Огастес Лонга аьлар: «Кубе вай дукха капиталовложенеш я, цкъа воашка уж юхакхоачартхиларга дог а доах вай».

США доал деча гIозараша Кубе леладу агрессивни гIулакхаш ерригача Латински Америке ший колониальни доал чIоагIде американски империализм гIертарца айхха дувзаденна да.

Латински Америка паччахьалкхенашка дукхха капиталаш а дахийта, цар финансашта, промышленности, юрта боахама, арахьарча торговлена шоай тIаьхьожам а оттабаь, американски монополеша къахетам боацаш довха а довх, доаца а ду цу мехкий халкъаш.

Боккъалдар аьлча Венесуэла, Гватемала, Гаити, кхыдола Латински Америка мехкаш США йоккхача колониальни импере доакъош да. 25 шу хьалха Джавахарлал Неру яздаьд: «Географе учебникаех е атласах мохк ший лоIаме хеталургба. Цхьабакъда, Iа кIоаргга бIарг лекхача гучадаргда хьона кхыча мехка мIарашта юкъе из боллаш хилар, е нийсагIа аьлча, цу мехка банкирийн предпринимателийн бе доаллаш хилар. Цу тайпарча ца гуш йолча имперена доал деш я Америка вIашагIкхийтта Штаташ».

США имперена юкъедолхача Латински Америка мехкаша Iалъмате боккха пайда лу американски монополешта. Алхха 1945—1959 шерашка Латински Америкера духьхьаларча цхьан капиталовложеннеех бьанна пайда 8 миллиард доллар гаргга ба. Къулбехьени Центральнии Америка мехкашка Къилбаседа Америка компанеша 30—40 процентага кхоачаш пайда ийбу. «Бонд энд Шер» яхача американски электрически компане ше Гватемале Iодиллача капиталах хIара шера 100 процент совгIа пайда ийбу. Американски монополеша эхь ца кхеташ, къиза доал ду Доминикански Республике, Никарагуа, Латински Америка кхыча республикашка.

Къулбехьени Центральнии Америка мехкашка Iалъмате дукха Iаламан рузкъа да, цхьабакъда, доазол дехьарча, къаьстта Къилбаседа Америкерча капитало ший бе деллад из, ший хьаштдолча тайпара пайда а ийбу цох. Къилбаседа Америка мехкдаьтта компанеша Венесуэлера 3,6 миллиард доллар совгIа пайда бихьаб. «Халкъа рузкъа духдувла хьаст а хинна дIаотта дезаш дола Венесуэла мехкдаьтта цу мехка бала а хинна дIаэттад»,— яхаш яздора «Пропоситос» яхача аргентински газето. Иштта из ала йиш я Чилерча цIастах, Перу, Боливе, Мексика рудни ресурсех, Центральни Америка дIадийнар дика хулача лаьттах.

«Юнайтед фрут компанех» оал ший тIоамараш ерригача американски континент чулоацаш тIэяьхка «баьццара спрут» яха форда аьхха да. Американски империализма экспансе моттигерча помещикашцеи капиталисташцеи цхьана чIоагIа низIоткъам беш воча хьал тIа овттадаьд Латински Америка хьалкъаш. Хаданза маьхаш лакхлу. БIаьш эзараш бола нах бе болх боацаш шераш доакаш ба. Городеи юртеи дуккха а дукхагIа бола къахьегамхой горингашка бах. ЧIоагIа дукха лазараш а хул, нах а бов.

Iодаьча эзар берах 133 бер ла Латински Америке. Пхи шу ха ялалехь 55 процент бераш дов Никарагуа.

Латински Америка мехкашка дукха нах ба дешанза. Масала Никарагуа 60 процентн Гватемале 72 процентн нах ба дешар ца ховш.

США империализма гIьра политико кхели моцали тIалоаттаю Латински Америка халкъашта. «Берригача нахах яхаь даькъах, ши дакъа, хIаьта цхьадолча Латински Америка мехкашка диъ даькъах кхо дакъа нах моцал йолаш ба... Шортта хIама долча цу континента вахара бакъдола курт иштта да, из унзара цале а,— яхаш язду «Моцалах дола географи» яхача книжка тIа Бразиле Iилмахочо Жозуэ де Кастрос.

Ший эксплуатаце ах колониальни система дорае гIерташ, американски империализмо хьаллувц Латински Америка мехкий реакционни диктатораш—Трухильо, Самос, Бетанкур, Идигорос, кхыбараш а. Уж реакционни, марионеточни режимаш чIоагIа ца хиларо сатем боабу американски империалистий. «Коммунизмана дуьхал хилар духьа боккха лоархIам бола социальни хувцамаш ца хулийтача Латински Америка моттигерча правительствашта йIаьххача ханеи ка ца йоалаши лоаттабеча къовсамга ахча а терз а дIадахийтад вай», — чIоаттIа новкъа а долаш, йоах Уолтер Липпмана. Къилбаседа Америка монополей рупор долча «Уолл-стрит джорнэл» яхача газето кхераш дувц: кастта хана Перу, Эквадоре, Гватемале, Панаме, Сальвадоре, Гондурасе шоай Кастрош гучабала мег», яхаш.

Кубински халкъа а Латински Америка кхыча мехкий а юкъара моастагIа американски империализм я. Цудухьа шерра баьржаб «Куба я, янкеш бац» яха барт-цхьоагIон болам Мексике, Чиле, Панаме, Центральнии Къулбехьени Америка, кхыча мехкашка а. «Ерригача Латински Америка патриоташа Кубах вай халкъаш мукъадахара авангард лерхI» аьннад Бразиле компарте генеральни секретара Карлос Престеса.

Революционни Кубацара наьха безам дегIабаро, США империалистически монополей низ-IоткъамаХ мукъадаларах йолча идеяй нах тIаувзаш болча низо кхераю Вашингтон. «ВIашагIкхийттача Штаташта бола кертера кхерам Куба ше бац, из ба кхыйолча революцешта Кубах кхокхам хиларах бола кхерам»,— яхаш яздора дукха ха йоацаш «Нью-Йорк таймс» яхача газето. Дика даь мукIарло да из!

Латински Америка мехкашка американски империализмана нах эгIазбахар тIа-тIа лакхлуш хилар юхасоцаде гIерташ, США доал деча гIозараша чIоагIа дувц ну мехкашта шоаш ду «новкъостал». Боккъалдар аьлча из новкъостал колониальни политика керда герз да, Латински Америка мехкаш монополистически капитала хьашташта карадерзадара средство я из. Латински Америка мехкашта дала 500 миллион доллар къоастадергда аьнна Вашингтоно денна дош доашхаш, «Нью-Йорк таймс» яхача газето эхь ца хеташ яздора: «Новкъостал дара кердача программо Куба премьер-министра Фидель Кастро биллача новкъа баха Латински Америка хьаштдолча мехка бола безам дIабоаккхаргба, аьнна хет», яхаш.

«Нью-Йорк таймса» зийхьа ду уж лоархIамаш. Латински Америка кхалкъашта хIанз дика бовз «Къилбаседа Америка деча новкъостала бокъонца бола мах, из новкъостал ноха а тетташ, цар тIа-тIа чIоагIагIа кхетаду Куба никъ янкий империализмана кIалхара кхалкъаш далара тIабода цаI мара боаца никъ хилар».

Г. СЕЛЕЗНЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI, 28 май, 1961 шу.